EUSKERA

EUSKALTZAINDIA'REN LAN ETA AGIRIAK

TRABAJOS Y ACTAS DE LA ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA

TRAVAUX ET ACTES DE L'ACADEMIE DE LA LANGUE BASQUE

1919-1920

Iko urtea — In zenbakia

DONOSTIA'N

Martin, Mena ta beren Lagundia'ren etxean

Fuenterrabia, 14

1920

EUSKERA

EUSKALTZAINDIA'REN LAN ETA AGIRIAK

TRABAJOS Y ACTAS DE LA ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA

TRAVAUX ET ACTES DE L'ACADEMIE DE LA LANGUE BASQUE

1919-1920

Iko urtea — Iru zenbakia

DONOSTIA'N
Martin, Mena ta beren Lagundia'ren etxean
Fuenterrabía, 14
1920

LENDABIZIKO ATALA

EUSKALTZAINDIA'REN LANAK

Argitartzaīlearen Itzaurea

Gure Euskaltzaindi au jaio zan egunetik laster, asko asi ziran baltsa beŕia zirikatzen minki eta saminki, mingañaz eta idaztortzaz: batzuk, autatuak izan ziran euskaltzaiñak gai aundi oŕtarako egokiak etziralakoan; besteak, lendabiziko batzaŕetan erabakitako gaiak almen gabekoak zirala-ta.

Oldaŕaldi orien auŕean, Euskaltzaindia ixil ta geldi egon zan, bein-bein asi zuan saīlari jaŕaikiz. Etsaiak garaitzeko, bururatuko zukean lana itzak baño izkīlu obeagokoa izango zala bazirudion. Alpeŕak edo aŕgalak giñala ta gañerako itz ernariak esaten utzi, ta bakaŕtasunean bere gai gogoŕa auŕeratu zuan.

Gauŕ, lendabiziko urte oŕen baŕuan ebaki degun lan ixīlaren zatitxobat emen dakaŕgu. Iñori makala badirudio, aŕk gogoan aŕ bitza Euskaltzaindi beŕiak eraman bear izan dituan nekeak. Sasi ta laŕpean dabiltzanak, zelai zabalean dabīlenaren antzera leiatu ezin leizke. Gu Euskera'ren basoko sasi ta arantzaŕtean, moztuz

Préface de l'Editeur

Peu de jours après que se fut constituée cette Académie de la Langue Basque, des critiques nombreuses et mordantes commencèrent à s'élever contre la nouvelle institution dans la presse et dans les discours. Les uns déclaraient que les académiciens qui venaient d'être choisis n'avaient pas la compétence voulue pour une si haute tâche: les autres critiquaient les décisions prises dans les premières assemblées.

Prólogo del Editor

A los pocos días de constituírse esta Academia de la Lengua Vasca, se iniciaron muchas oposiciones á la nueva institución, de palabra y por escrito. Decían los unos que los académicos elegidos no tenían dotes suficientes para tan grande empresa; criticaban otros las deficiencias de los acuerdos tomados en las primeras reuniones.

Frente á estos ataques, la Academia de la Lengua Vasca adoptó una conducta de reserva y de silencio mientras proseguía la tarea comenzada. Estimaba que, para dominar á sus adversarios, el trabajo que iba á realizar sería un arma más eficaz que las palabras. Dejó que nos tachasen de perezosos ó de endebles y que nos dirigiesen toda clase de críticas y perseveró en su dura tarea.

Ahora vamos á hacer pública una pequeña parte de la labor que hemos realizado en silencio, durante nuestro primer año de existencia. Si á alguien le pareciese poco, que tenga la bondad de considerar el peso de las dificultades que la nueva Academia de la Lengua Vasca ha debido vencer. El que debe

---

En face de ces oppositions l'Académie garda le silence et la réserve et poursuivit le labeur commencé.

Elle estimait que pour réduire ses adversaires le travail qu'elle réaliserait serait une arme plus efficace que les paroles. Elle ne tint donc aucun compte du reproche qu'on lui fit de paresse ou d'impuissance, et elle s'attacha à sa dure besogne.

Aujourd'hui nous rendons compte au public d'une petite part de ce travail abattu, dans le silence, au cours de nôtre première année d'activité. Qui si quelqu'un estimait que c'est fort peu de chose, qu'il veuille bien considérer toutes les difficultés rencon-

eta ebakiz bagenbiĺen. Bide gutxi gaŕbitu degula dioanak aizkora ta aitzuŕari lotu dediĺa ta lan oŕen beŕiak jakingo ditu.

Oraiñ aŕgitaratzera goazen ageŕkari onetaz, igaz bezelako ele alpeŕik erabiĺi eztadin, oaŕ batzuk eman bear ditugu.

1nik Ageŕkari au Euskaltzaindia'ren gutun ziñ-ziñezkoa dala dasagunean, emen ageŕtzen diran itzbeŕi ta itzinguru guziak Euskaltzaindia'k bere gain artzen dituala eztasagu. Idazle bakoitzak bere gogoko izkuntza badarama. Urteak igaro-ta, Euskaltzaindia'k izkuntza beaŕezkoa apuŕka-apuŕka gaŕbituz, bere ajola pean aŕtuko du, epe luzeko lana da-ta. Alere oraindanik Euskaldun geienak eŕezki uleŕtu dezakeen euskera darabilgu, Bizkai, Gipuzkoa ta Lapuŕdi'ko izkuntzak elkaŕi ein batean josiaz. Darabilgun idazkera da Euskaltzaindia'k oraiñ arte beaŕezkotzat erabaki duan aŕlo bakaŕa.

---

trées dès le début par la nouvelle Académie. Le défricheur qui se fraie un passage à travers les buissons et les ronces ne saurait avancer aussi vite que celui qui marche en champ libre. Nous, nous avons dû nous ouvrir une route à travers les fourrés impénétrables de l'Euskera, en taillant et en coupant. Nous avons tracé peu de chemin, dites-vous? Prenez à votre tour la hâche et la pioche, et vous verrez alors combien la tâche est facile.

Maintenant, pour épargner à cette nouvelle publication les stériles critiques de l'an passé, nous allons formuler quelques remarques.

1° En intitulant cette revue «bulletin officiel de l'Académie de la Langue basque» nous ne prétendons pas affirmer que l'Académie adopte et couvre de son autorité tous les néologismes et les

andar por zarzas y espinas no adelanta tanto como el que corre por el campo libre. Nosotros tuvimos que abrir nuestro camino, cortando y segando, por el espeso bosque del Euskera. El que diga que no hemos adelantado mucho, que coja él mismo el hacha y el azadón y podrá juzgar de lo fácil de la empresa.

Ahora, para que no se repitan inútilmente contra esta obra que vamos á publicar, las críticas de antaño, formularemos algunas advertencias.

1.ª Al titular esta revista «Boletín oficial de la Academia de la Lengua Vasca», no pretendemos afirmar que la Academia adopta oficialmente todos los neologismos ni todos los giros de frases que figuran aquí. Cada escritor conserva su estilo y su vocabulario. En el transcurso de los años la Academia, después de depurar poco á poco la lengua, indicará y adoptará el euskera literario y oficial: es tarea bastante larga. Sin embargo, desde ahora tratamos de emplear un euskera que la mayor parte de los vascos entienda con facilidad, enlazando hasta cierto punto los dialectos de Vizcaya, Guipúzcoa y Lapurdi. Unicamente la ortografía que usamos es la que la Academia ha designado hasta ahora como oficial.

---

tours de phrases qui figurent ici. Chaque écrivain garde son style et son vocabulaire. Lorsque, au cours des années, l'Académie aura enfin épuré peu à peu la langue, alors elle indiquera et fixera ce que doit être l'euskera littéraire et officiel. C'est l'œuvre de longues années. Cependant nous avons tâché dès maintenant d'employer un euskera accessible à la majorité des Basques au moyen d'une certaine combinaison des dialectes biscayen, guipuzcoan et labourdin. L'orthographe que nous suivons est la seule chose que l'Académie ait, jusqu'ici, adoptée officiellement.

2° Le présent bulletin se compose de deux parties. Dans la première, après avoir tracé un court historique de la fondation de l'Académie, nous avons exposé, session par session, les points débattus dans nos séances. Dans la seconde nous reproduisons les

2nik Gauŕ aŕgitaratzen degun gutun onek bi atal dauzka. Lendabizikoan, Euskaltzaindia'ren Kondairatxobat jaŕi ondoren, gure batzaŕetako itzaŕtu ta erabakiak, egunetik egunera agertzen ditugu. Bigaŕenean batzaŕ ta esertaldi oriętan gure kideak irakuŕitako idazki ta aŕgitasunak darakuskigu.

Gerokoan ere ageŕkari onek, era berean, bi zati edo atal izango ditu: lena esertaldietako beŕi ta erabakientzat berexitua; bigaŕena Euskaltzaindia'k oneritziko dituan gai, ikeŕpen, iztegi, ta abaŕ darakarzkena. (Ikus. *Euskaltzaindia'ren araudia,* Vn burua, 32 gaŕen zatitxoa).

Ta orain, besterik gabe, lotu gaitean gure saiłari, gure esertaldietarako otoitz edeŕa esanaz: «Aita ta Seme ta Gogo gure Jainkoa'ren izenean, bere Ama Andre Maria'ren magalpean eta Euskaleŕia'ren onerako as dezagun» lantxo au.

Euskaltzandia'ren oŕdez:
ARGITARTZAILEA,
Petiri Lhande, S. J.

---

travaux lus en séance par les académiciens pour éclairer les questions en jeu.

Egalement à l'avenir ce bulletin se composera de deux parties: l'une, *officielle*, réservée aux comptes-rendus des séances et aux arrêtés; l'autre, *facultative,* destinée à l'insertion des rapports, recherches, études de vocabulaire et autres travaux approuvés par l'Académie.

2.ª El boletín que hoy publicamos consta de dos partes. En la primera, después de exponer brevemente el origen y la creación de la Academia, insertamos, por orden de sesiones, los acuerdos tomados en nuestras asambleas. En la segunda reproducimos los trabajos leídos por los señores académicos para ilustrar los puntos debatidos en las juntas.

También en adelante esta revista tendrá dos partes distintas: la parte *oficial* reservada á los informes de sesiones y á los acuerdos, y la parte *facultativa* en la cual se publicarán estudios, vocabularios y demas trabajos aprobados por la Academia. (Véase el *Reglamento de la Academia de la Lengua Vasca,* cap. V. artículo 32).

Y ya, sin más, emprendamos nuestra tarea, rezando la hermosa fórmula con la cual abrimos nuestras sesiones: «En el nombre de Dios, Padre, Hijo y Espíritu Santo; bajo el amparo de su Madre María Santísima y en servicio de Euskalerría» comencemos nuestra labor.

Por encargo de la Academia:
EL EDITOR,
Pierre Lhande, S. J.

Et maintenant mettons-nous à l'œuvre en prononçant la belle formule par laquelle nous ouvrons nos sessions: «Au nom de Dieu, Père, Fils et St Esprit, et sous la protection de sa Très Ste Mère Marie et pour le bien de la Patrie basque», commençons notre labeur.

Par mandat de l'Académie:
L'ÉDITEUR,
Pierre Lhande, S. J.

Euskaltzaiñideak

Miembros de la Academia de la Lengua Vasca.
Membres de l'Académie de la Langue Basque.

1920

Euskaltzaiñak.—Euskaltzaiñ deduzkoak.—Urgazleak.

Euskaltzaindia'ren Batzorde ta ardurak.

Titulares.—Miembros de honor.—Correspondientes.
Comisiones y cargos de la Academia.

Titulaires.—Honoraires—Correspondants.
Commissions et charges de l'Académie.

Euskaltzain-idaztelestia.

Noticia bibliográfica de académicos.
Notice bibliographique des académiciens.

Gure īlak.—Nuestros difuntos.—Nos morts.

OAŔA

Gure euskal oitura zaaŕen araura, norbaitek, berekin, adiskidearen etxera aŕotz bat daramanean, etxeko nagusiari, nor dakaŕkion esan oi dio.

Oŕelaxe niri ere, irakuŕle maitea, nere euskaltzaiñkideen lanak ezagutaraztera noalarik, lenik, aŕotz oriek nortsu eta nolakoak diran ta ze lanak bururatu dituzten, xee xeeki esan beaŕ nizula, gogoratu zait.

Egikizun zaiĪxkoari lotu nakiola aitoŕtu beaŕ badet ere (lorea sasipean bezala askok beren gauzak goŕde oi dituztelako) nere lankide maiteen lore oriek ikeŕtzeak atsegin samiñak eman dizkidala edozeiñek eŕex asma dezake.

Nere lagunen lanxko abaŕ oŕik biltzera antusteak nakaŕela iñoŕi gogoratu balezaio, asmo txaŕ ori nere gain bakaŕik egotzi dezala esango nioke, nere kideak oŕtara etoŕarazteak eman dizkidan neke izeŕdiak nik badakizkit-eta.

Onek baño lotsa aundiagoa ematen dit, gure lankide iĪak nik aiñ labuŕ eta otz emen goresteak. Bizi diraneri bezala obian datzazenei, bere goragaŕiak banaka-banaka ezin aitoŕarazi dizkiet. Iainkoaren aŕgiak xoil xoilik orien len isiĪak ikeŕtu ditu, ta Beraren Ospe amaigabegoan ediro dute gizonen oroimenak ezin eman dezakikeen sari betikoa.

PIERRE LHANDE, S. J.

EUSKALTZAIN KIDEAK

Miembros de la Academia de la Lengua Vasca
Membres de l'Académie de la Langue Basque.
1920'ko uŕiĺaren 1'ean.

I.—EUSKALTZAINAK. —Académicos de número. — Membres titulaires.

RESURRECCIÓN MARÍA DE AZKUE, apaiza, Buru (1918'ko iraiĺ 5'ean, Oñati'ko Batzaŕean, aŭtatua). Zuzenbidea: Campo Volantín, 15, edo: Ribera 18. Bilbao.

SEVERO DE ALTUBE (1920'ko garagiĺ 22'an autatua). Zuzenbidea: Guernica, Vizcaya.

ARTURO CAMPIÓN (1918'ko iraiĺ 5'an, Oñati'ko Batzaŕean aut.). Zuzenbidea: Chapitela, 19. Pamplona, edo: Villa Emilia-enea, San Sebastián.

LUIS DE ELEIZALDE (1918'ko iraiĺ 5'an, Oñati'ko Batzaŕean aut.). Zuzenbidea: Châlet Gainzuri, Iralabarri, Bilbao.

JUAN BAUTISTA EGUZKITZA, apaiza, (1919'ko iraiĺ 21'ean aut.) Zuzenbidea: Lequeitio, Vizcaya.

A. DÁMASO DE INTZA, O. M. C. (1920'ko uztaiĺ 23'an aut.), Zuzenbidea: Convento de PP. Capuchinos, Pamplona.

RAMÓN DE INTZAGARAI, apaiza, (1919'ko iraiĺ 21'ean aut.). Zuzenbidea: Jáuregui, 18, San Sebastián.

GEORGES LACOMBE (1920'ko uztaiĺ 23'an aut.). Zuzenbidea: Boulevard St. Michel, 137, París, edo: Villa Izarra, Route de Biarritz, Bayonne.

MARTÍN LANDERRECHE, apaiza, (1919'ko uŕiĺ 5'an aut.). Zuzenbidea: Espelette, Basses Pyrénées.

A. PIERRE LHANDE, S. J. (1919'ko iraiĺ 21'an aut.). Zuzenbidea: Collège St. Louis de Gonzague, Toulouse, edo: Muruaenea, Hernani.

A. RAMÓN DE OLABIDE, S. J. (1919'ko iraiĭ 21'an aut.). Zuzenbidea: San Ignacio de Loyola, Azpeitia.

JULIO DE URQUIJO (1918'ko iraiĭ. 5'an aut.). Zuzenbidea: Centenario, 1, San Sebastián, edo: Urkijo-Baita, St. Jean de Luz, Basses-Pyrénées).

II. DEDUZKOAK.—Miembros de honor. Membres d'honneur.

HUGO SCHUCHARDT, Gratz'ko Goi-Ikastetxe'an irakasle izana. (1919'ko uŕiĭ. 26'an izendatua). Zuzenbidea: Fuxgrasse, 30, Graz, Austria.

JULIEN VINSON, Paris'ko Eguzkialdeko Izkuntzikastetxe'an irakasle izana. (1919'ko uŕiĭ. 26'an izendatua). Zuzenbidea: Rue de l'Université, 86, Paris.

C. C. UHLENBECK, Leyde'ko Goi Ikastetxe-an irakasle izana. (1919'ko uŕiĭ. 26'an izendatua). Zuzenbidea: Rynsburger-weg, 24, Leyde, Holanda.

III.—URGAZLEAK.-Correspondientes.-Membres correspondants. 1919'ko uŕiĭaren 26'an izendatuak.

I. *Arabaŕak:*

ODÓN DE APRAIZ, (Vitoria, Alava).
LUIS GONZÁLEZ ECHAVARRI, (Banco de España, 3, Bilbao).

II. *Bizkaitaŕak:*

FEDERICO DE BELAUSTEGIGOITIA, (Durango, Vizcaya).
JUAN CRUZ DE IBARGUCHI, apaiza, (Eibar, Guipúzcoa).
GABRIEL DE MANTEROLA, apaiza, (Eibar, Guipúzcoa).
NAZARIO DE OLEAGA, legegizona, (Correo, 27, Bilbao).
AMANCIO URRIOLABEITIA, (Amorebieta, Vizcaya).
PABLO DE ZAMARRIPA, apaiza, (Gática, Vizcaya).
N. .....
N. .....

III. *Gipuzkoarak:*

TORIBIO ALZAGA. (Academia de L. y Declam. vasca, San Sebastián).
A. PEDRO DE LARDIZABAL, S J., *Jesusen Biotzaren Deya*'ren lankidea. (Colegio de la Merced, Burgos).
JUAN BTA. LARRETA, *Euskal-Esnalea*'ren lankidea. (Azelain, Sorabilla, Guipúzcoa).
MANUEL DE LECUONA, apaiza, Gazteiz'ko Apaizgaitegi'an euskera-irakaslea. (Seminario Conciliar, Vitoria, Alava).
ISAAC LOPEZ MENDIZABAL, legegizona. (Tolosa, Guipúzcoa).
GREGORIO DE MUJICA, *Euskaleriaren alde*'ren artezkaria. (Caja de Ahorros Provinc., Palacio de la Diputación, San Sebastián).
PEDRO MIGUEL DE URRUZUNO, apaiza. (Mendaro, Guipúzcoa).
JOSÉ CINCUNEGUI, sendalaria. Rentería, Guipúzcoa).

IV. *Napartarak:*

TEODORO ARBURUA, apaiza. (Echalar, Navarra).
A. CELESTINO DE CAPARROSO, O. M. C. (Convento de PP. Capuchinos, Tudela, Navarra).
A. EUSEBIO DE ECHALAR, O. M. C. (Colegio de N. S. del Buen Consejo, Lecároz, Navarra).
FERMÍN IRIGARAI, sendalaria. (Pamplona, Navarra).
A. NICOLÁS ORMAECHEA, S. J., *Jesusen Biotzaren Deya*'ren lankidea. (Colegio de San Fco. Javier. Oña. Burgos).

V. *Benapartarak:*

JEAN ETCHEPARE, sendalaria. (Les Aldudes, Basses-Pyrénées).
JEAN ELISSALDE, apaiza. (Vicaire à Uztaritz B. Pyrénées). 1920 garil, 25'ean izendatua.
JULIEN HÉGUY, apaiza. (Briscous, Basses-Pyrénées).
FRÉDÉRIC DE ST. JAYME, aldun izana. (Villa Zaldi-Choury, St. Palais. B. P.)

VI. *Lapurtarak:*

JEAN BTE. DARANATZ, apaiz kalonyea, Bayona'ko Apaizpikutegi'ko idatzaiña (Secrétariat de l'Evêché, Bayonne).
PIERRE DOURISBOURE, sendalaria. (St. Pée sur Nivelle, Basses-Pyrénées).
JEAN SAINT-PIERRE, apaiza, Bayona'ko Apaizgaitegi'an irakaslea (Grand Séminaire, Bayonne, Basses-Pyrénées).
N. .....

VII. *Zuberotarak:*

JEAN BTE. CONSTANTIN, irakasle izana, *Eskualduna*'ren langidea. (Tardets-Sorholuz, Basses Pyrénées).
FÉLIX LARRIEU, sendalaria, *Ziberuko Egunaria*'ren artezkaria. (Montfort l'Amaury, S. et O.)
JUSTIN DE MENDITTE, apaiza. (Tardets-Sorholuz, Basses-Pyrénées).
JEAN URRUZTOY, apaiza. (Barcus, Basses-Pyrénées).

VIII. *An-emengoak:*

A. MANUEL DE ARRIANDIAGA, M. I. C. M. (Buen Suceso, 18, Madrid). Izendatu zan 1919'ko azar. 13'an.
JEAN BTE. DARRICARRERE. (Ancien Capitaine des Douanes, Bayonne. B. P.) Izendatu zan 1919'ko urrïl. 26'an.
EDWARD-SPENCER DODGSON. (Jesus-College, Oxford. Inglaterra). Izendatu zan 1919'ko azar. 13'an.
CARMELO DE ECHEGARAY. Euskalerriko edestilaria. (Guernica, Vizcaya). Izendatu zan 1919'ko azar. 13'an.
HENRI GAVEL, Bayona'ko irakaslea. (Châlet du Fronton, Place Lamothe, Anglet. B. P.) Izendatu zan 1919'ko urrïl. 26'an.
ALBERT LÉON, Baiona'ko Zurkinde irakaslea. (Avenue Marthe-Jean, Les Arènes, Bayonne. B. P.).

TH LINSCHMANN, Berlin'go *Euskara*'ren aŕtezkari izana. (Herzogl. Bibliothekar, Meiningen, Alemania). Izendatu zan 1919'ko azar. 13'an.

RAMÓN MENENDEZ-PIDAL, *España'ko-Eŕege-Izkeltzaindi*'ko kidea. (Centro de Estudios Históricos, Paseo Recoletos, 20, Madrid). Izendatu zan 1919'ko uŕiĺ. 26'an.

J. SAROIHANDY, Paris'ko *Sorbonne*'n euskera-irakaslea. (Lycée Louis-le-Grand, rue St. Jacques, Paris (V). Izendatu zan 1919'ko uŕiĺ. 26'an.

HERMANN URTEL, Hamburgo'ko irakaslea. (Eilbecktal, 9, Hamburg (23). Izendatu zan 1919'ko azar. 13'an.

HEINRICH WINKLER, Breslau'ko irakaslea. (Schuchardt'en bidez). Izendatu zan 1919'ko azar. 13'an.

Euskaltzaindia'ren Batzorde ta Ardurak

Comisiones y cargos de la Academia.
Commissions et charges de l'Académie.

I. BATZORDEAK

I. *Ikeŕsaiīa.*—Comisión de investigación.—Commission de recherches.

Buru: J. de Urquijo (1920'ko urtarila'ren 8'an izendatua).

II. *Yauŕsaiīa.*—Comisión tutelar.—Commission de propagande.

Buru: Arturo Campión ta Pierre Broussain (G. b.) 1920'ko urtariī. 8'an izendatuak.

III. *Iztegisaiīa.*—Comisión del vocabulario.—Commission du dictionnaire.

Buru: R. M. Azkue.—Kide: P. Broussain (G. b.), R. Olabide. (1920 otsaiī. 16'an izendatuak).

IV. *Sariketasaiīa.*—Comisión de premios. Commission des prix.

Kide: R. Intzagarai, P. Lhande, F. de Belaustegigoitia, uŕg. (1920, otsaiī. 16'an izendatuak).

V. *Luŕizenbatzaiīea.*—Comisión de toponimia.—Commission de toponymie.

Kide: R. de Olabide, N. de Oleaga ta Odon Apraiz uŕg. (1920 otsaiī. 17'an izendatuak).

II. ARDURAK

Buru: R. M. de Azkue (1919'ko uŕiī. 5'ean izendatua).
Idatzaiñ: L. de Eleizalde (egunean berean).
Idazki ta gutuntzaiñ: J. de Urquijo (egunean berean).
Diruzaiñ: S. de Altube (1920'ko ioŕaiī. 26'an izendatua).

EUSKALTZAIÑ-IDAZTELESTIA

Noticia bibliográfica de los académicos.
Notice bibliographique des académiciens.

AZKUE ta Aberasturi (Resurrección María de).

JAIOTZA, Lekeitio'n, 1864'eko dagonīlaren 5'ean.

IKASKINTZAK: Lekeitio'n, «Náutica» ikasi zuen 1877'tik 1880'era; Bilbo'n «Bachillerato»-a, 1877'tik 1881'era; Gazteiz'en «Teología», 1881'tik 1885'era; Salamanka'n «Sagrada Escritura» ta «Derecho canónico»-a, 1885'etik 1888'ra. Bilbo'n ta Bruselas'en asitako eres-abestikaskuntzak, Kolonia'ko «Conservatorio»-an amaitu zituan, 1909'an.

AGEŕKUN ETA EGINBIDEAK. Apaiz egin izan zan 1888'ko garīlean; «doctor en teología», Salamanka'n 1892'an; euskal-irakasle, Bilbo'ko «Instituto»-an, 1888'an ta geroztik alki aŕtan dago.

IDAZKIAK: 1892'an «Euskal-Izkindea», 364 oŕi in 4.°; 1897'tik 1899'ra *Euskalzale* argitaratu zuan; 1895'ean «Bein da betiko» (leyenda bizkaina) 128 oŕi in 4.°; 1896'an «Método práctico» ta «Clave de temas»; «Vizkaytik Bizkaira» (libreto y música de zarzuela bilingüe en tres actos); 1897'an «Eguzkia nora» (zarzuela bilingüe en dos actos); 1898'an «Colonia inglesa» (Comedia bilingüe); «Manual de conversación»; «Sasi-eskola» (zarzuela infantil bizcaina); 1899'an «Pasa de chimbos» (zarzuela bilingüe); «Tsirristadak» (fantasías en bizkaino y gipuzkoano); 1901'ean «La música popular vascongada» (conferencia y catorce melodías populares harmonizadas por el conferenciante); 1901'ean «Jesusen Biotzaren īla» (Bizkai'ko euskeraz); oiuki abaŕ batzuk, «Katalintso», «Ahuzky», «Seaska utsa», «Recordare», «Nostalgia» (zortziko), el «Rosario»,

«Cánticos al Sdo. Corazón, á la Virgen María y San José» (en vascuence bizkaino y música polifónica), «Letanías al Sagrado Corazón», ta abar; 1905'tik 1906'era «Diccionario vasco-español-francés» (Tours, Mame, in 4.° eineko bi liburu anditan); 1910'ean «Ortzuri» (ópera en tres actos, en dialecto guipuzcoano); 1912'an «Urlo» (ópera en tres actos, dialecto guipuzcoano); 1919'an «Diccionario español-vasco» (jaraitekoa da); 1918 «Prontuario de lengua vasca» ta «Aitaren bildur» (zarzuelita infantil); «Diccionario de bolsillo»; dos «Conferencias acerca de la música popular vasca»; 1919'an «Ardi galdua» (novela en guipuzcoano); dos «Conferencias sobre fonética vasca». Eztakigun urte batean, Bayona'ko «Katichima» Bizkai ta Gipuzkoa'ko euskerera biurtu-ta, argitaratu zuan.

Euskaltzaindua izan zan Oñati'ko Batzarean 1918'garen urtean, guzien abotsez, ta Euskaltzaindia'ren Buru aitatu zuten gure len batzarean, ondoren dakuskezun antzera.

ALTUBE ta Lertxundi'tar Sever.

JAIOTZA, Arasete'n (Mondragón), Gipuzkoa'n, 1877'g. azaroaren 8'an.

IKASKINTZAK: Araseten bertan 1895'g. urtetik 1902'g. urteraiño.

AGERKUN TA EGINBIDEAK: 1915'g. urteaz gero, Gernika'ko «Alkartasuna» deritzaion su-izkil-oletako buru; 1902'tik 1918'raiño, lenik Gernika'ko Eres-batz, ta gero bertako Abes-Batza'ren arteztzailea.

IDAZKIAK: 1913'g. urteko *Euskal-Esnalea*'n: «—Z, —tzaz, —zaz eta—taz atzizkiak».—1919'ko otsailan, aldizkingi ortan bertan asi zan «De sintaxis euskérica» izenazko lana argitaratzen, ta gero, 1920'an gutuntxo batean berextu zuan: «De sintaxis euskérica». Estudio publicado por vez primera en *Euskal-Esnalea,* sección euskérica de la Revista de cultura vasca *Euskalerriaren alde.* San Sebastián. Martín, Mena y C.ª,

1920. – Euskerari buruz diarduen aldizkingi askotan idatzi du euskerari zegokion zerbait. Euskaltzaindu zan 1920'ko bagilla 22'an.

ETXEA: Gernika'n, Gipuzkoa'n.

CAMPION, Arturo.

JAIOTZA: Iruña'n (Pamplona) 1854'eko orilla 7'an.

IKASKINTZAK: Lenak, Iruña'ko Huarte'ren ikastetxean; bigarenak Oñati'ko Goi-Ikastetxean; azkenak Madril'eko Goi-Ikastetxe Barengoan (Universidad Central).

AGERKUN ETA EGINBIDEAK: Bi Legejakintzetan onetsia (Licenciado en Derecho civil y canónico).—Madril'ko Eregeren «Academia de la Historia» ta «Real Academia de Ciencias morales y políticas» deritzaion batzaretako kide urgazle.—«Eusko-Ikaskuntza»'ren Buru ordeko.—«Euskal-Esnalea»-ren Buru.—Iruña'ko udalkide izana.—Iruña'k Madril'eko Aldundi'ra bialdurikako aldun oia (Diputado á Cortes).—Iruña'ko Legekarien Batzareko lege-gizona. Bizkaia'ren izenean Madril'en Goi-Aldun (senador) izana.- Nabara'ko «Comisión de Monumentos Históricos y Artísticos» delakoaren buru.—«Euskalzaleen Biltzarra»-ren Buru-oi.

IDAZKIAK. Emen dauzkatzu:

«Consideraciones acerca de la cuestión foral y los carlistas en Nabarra».—Madrid, Gregorio Yuste, imp., 1876. (Agotada.)

«Orreaga», balada escrita en dialecto gipuzkoano, acompañada de versiones á los dialectos bizkaino, labortano y suletino, y de diez y ocho variedades dialectales de la región baskongada de Nabarra, desde Olazagutía hasta Ronkal, precedida de una introducción y seguida de observaciones gramaticales y léxicas.—Pamplona, imp. y lib. de Joaquín Lorda, 1880. (Agotada)

«Ensayo acerca de las leyes fonéticas de la lengua euskara».—San Sebastián, Hijos de Baroja, imp., 1883.

«Gramática de los cuatro dialectos literarios de la lengua euskara». —Tolosa, E. López. ed., 1884.

«Víctor Hugo», semblanza.—Tolosa, E. López, ed., 1885. (Agotada.)

«D. García Almoravid» (Crónica del siglo XIII).—Tolosa, E. López, ed., 1889.

«Euskariana» (Historia á través de la leyenda).—Bilbao, Biblioteca Baskongada de Fermín Herrán. (Agotada.)

«Euskariana» (Fantasía y Realidad).—Bilbao, Biblioteca Baskongada de Fermín Herrán. (Agotada.)

«La batalla chica del señor Nocedal».—Pamplona, José Erice, imp. 1893.

«Euskariana» (Algo de Historia).—Bilbao, Biblioteca Baskongada de Fermín Herrán. (Agotada.)

«Blancos y Negros» (novela). — Pamplona, Erice y García, imp. 1899.

«Euskariana» (Algo de Historia, 2.° volumen.)—Pamplona, Erice y García, imp., 1905. (Agotada.)

«Discursos políticos y literarios».—Pamplona, Erice y García, imp., 1907.

«Conferencia acerca del nacionalismo», dada en Gernika el 19 de Abril de 1908.—Gernika, Antonio de Egurrola, imp., 1908.

«La Bella Easo» (novela), con prólogo de don Francisco Gascue, dos tomos.—Pamplona, Jesús García, imp., 1909.

«Euskariana» (Algo de Historia, volumen 3.°)—Pamplona, Jesús García, imp., 1915.

«Euskariana» (Fantasía y Realidad, volumen 2.°)—Pamplona, Jesús García, imp., 1918.

Se publicarán (D. v.) por el orden de su lista las obras siguientes:

«Los Orígenes del Pueblo euskaldun».—Celtas, Iberos y Euskaros: volumenil (Prolegómenos. - Parte primera: Las noticias de la antropología y de la etnología.)

«Euskariana» (Algo de Historia, volumen 4.°)

«Euskariana»,—Lengua y literatura euskaras.

«No Euskariana» (Miscelánea crítica sobre arte é historia).

En preparación

«Los Orígenes del Pueblo euskaldun».—Celtas, Iberos y Euskaros: volúmenes II y III.

«La muerte de la Nación nabarra». (Los partidos españoles en el antiguo Reino pirenaico.)—Volumen I: Los orígenes del mal; el enciclopedismo; la guerra contra la República francesa; la guerra contra Napoleón.—Volumen II: Realistas y constitucionales; carlistas é isabelinos.

«Euskariana» (Algo de Historia: volumen 5.º)

«Vocabulario histórico de la lengua euskara».—Los vestigios y reliquias del baskuenze medioeval.

«León XIII en España».—Contribución á la historia de las discordias entre los católicos.

Gañera, bere gaztetasunean, Madril'eko *La Paz,* Bartzelona'ko *La España Regional,* Bilbo'ko *El Noticiero Bilbaino* ta *La Unidad Vasco-Navarra,* Iruña'ko *El Eco de Navarra, El Arga, Lau-Buru* ta *El Aralar* agerkarien lankide ziñ-ziña izana da.

Euskaltzaindu zan Oñati'n, 1918'ko Batzarean, guzien abotsez.

ETXEA: Neguan, Iruña'n (Chapitela, 19), ta udaz Donostia'n (Villa Emilia-enea, Ategorrieta).

EGUZKITZA'tar Jon.

JAIOTZA: Lemona'n (Bizkaia'n), 1875'eko azilaren 28'an.

IKASKINTZAK: 1879'tik 1900'era, lenik Amorebietan ta gero Gazteiz'ko Apaizgai ikastetxean. Apaiztu zan 1899'ko lotazilaren 21'an.

AGERKUN TA EGINBIDEAK: Jainkojakintzarako onetsia (Licenciado en teología). Lekeitio'ko ikastetxean irakasle.

IDAZKIAK: 1915'an: «Garbitokiko arimaen illa», Sarda ta Salvany jaunak erderaz idatzi ebanetik euzkeraldua. Grijelmo Alargun eta Semeen irarkolean, Arbolancha, Bilbao, 112 orritako gutun in-32 einekoa.

1919'an: «Andra Maria'ren Loretako Illa» (*Jaunkoiko-zale*'ren idaztijak, II, 2) *Jaungoiko-Zale*'ren irarkolean. Zornotza, Bizkaya. 290 orritako gutun in-32 einekoa.

Jaungoiko-Zale aldizkingiaren arteztzaileetatik bat da. Euskoizparingi askotan idatzi du. Euskaltzaindu zan 1919'ko iraila 21'an.

ETXEA: Lekeitio'n, Bizkaia'n.

ELEIZALDE eta Breñosa'tar Koldobika.

JAYOTZA: Bergara'n (Gipuzkoa). 1878'ko bagilla 9'an.

IKASKINTZAK: Bigaren ikaskintza (Segunda enseñanza): Bergara'n (1887-91). Ikastolakoak (Instituto): Zaragoza'n (1891-94). Goiikaskuntza (Enseñanza Superior: Facultad de Ciencias) Zaragoza'n (1895-98). eta Madrid'en (1898-1900). Escuela Ingenieros Industriales, Madrid (1902-05).

AGERKUN ETA EGINBIDEAK: Doctor en Ciencias, Catedrático del Instituto de Vitoria, Inspector de enseñanza de la Diputación de Bizkaya.

IDAZKIAK: «Apuntes para una teoría de las figuras circulares» (Madrid, 1904).

«Raza, lengua y nación vascas» (Bilbao, 1911).

«Morfología de la conjugación vasca sintética» (Bilbao, 1913).

«Países y razas» (Las aspiraciones nacionalistas en diversos pueblos) (Bilbao, 1914).

«Gurutza Deunaren Bidea» (Amorebieta, 1917).

«Landibar» Cuadros noveléscos del País Vasco. (Vitoria, 1918).

«Cuatro conferencias» (Bilbao, Euzko Argitaldaria, in-8 ein. 226 ori.

«La lucha por el idioma propio». (Bilbao, Rachelt, 1919).
Gañera, euskerari dagozkion lanak argitaratzen ditu «Euzkadi»-n, «Jel»-en, «Revista Internacional de los Estudios Vascos» delakoan, «Euskal-Esnalea»-n, eta abar.
Euskaltzaindu zan Oñati'ko Batzarean, guzien abotsez, 1917'ko urtean.

ETXEA: Irala-bari, Chalet «Gainzuri».—Bilbao.

INTZA'r Damaso aba (Jaiotetxean zegoala: Olasagarre ta Zubillaga'tar Mikel).

JAIOTZA: Intza'n, Araiz'ko ibarean, Nabarra'n, 1886'ko urrillа 19'an.

IKASKINTZAK: 1900'tik 1902'ra Iruñan; 1902'tik 1907'ra Tudela'n; 1907'tik 1912'raiño Iruña'n.
Kaputxinoen Lekaidia'n sartu zan 1902'an. Apaiztu zan Iruña'n, 1910'eko negillа 17'an.

IDAZKIAK: 1913. «Martín zintzoa», ipuia, Euskal Esnalea'k saritu-ta, bere agerkarian, ilbeltza'ko zenbaikian argitaratu zuan.
1916. «Ordikeriaren kalteazkoak», lenik «Euskal-Esnale»-an, ta gero I. Lopez-Mendizabal'en «Euzkel-Egutegia»-n argira emanak.
Irungo Prantziskotarra, ta *Zeruko Argia* deritzaioten aldizkingien arteztzalea da. Izenordezkoetatik bat: «Kalparegi».
Euskaltzaindu zan Iruña'n 1920'ko uztaillа 25'an.

ETXEA: Iruña'ko Aita Buruñurdunen Lekaidetxea.

INTZAGARAI ta Bastarrena, Eramon.

JAIOTZA: Donostia'n 1878'ko Azillа'ren 21'an.

IKASKINTZAK: Gazteiz'en Apaizgai-ikastetxèan.

Apaiztu zan 1903'ko Lotazilaren 26'an.

AGERKUN ETA EGINBIDEAK: Bingen Deunaren Elizan, Donostia'n Apaiz-buru-urgazle.

IDAZKIAK: «Aizkori» (olerkitxo saritua); «Umezurtza» (olerki saritua); «Arantzale batek itxasoari» (olerki saritua); «Ardo galgari» (irakurkizun saritua); «Kulutix» (irakurkizun saritua); «Zorion» (olerkia); «Iturritxo» (olerkia); «Seme aberats» (olerkia); «Jerusalen! Jerusalen!« (olerkia); «Argi gutuna» (olerkia), ta beste olerki banatu batzuek.

Euskaltzaindu zan Donostia'n 1919'ko irailla 21'an.

ETXEA: Donostia'n, Jauregi, 18, 3.º.

LACOMBE, Georges.

JAIOTZA: Bayona'n 1879'ko urtarilla 31'ean.

IKASKINTZAK: Paris'en ardetsi zuan «Licencié ès-lettres-philosophie» jakintza-bidea, ta «Ecole pratique des Hautes Etudes» delako ikastetxearen ikasle izan zan.

AGERKUN ETA EGINBIDEAK: «Société de Linguistique» Paris'koaren kide 1907'tik geroz.—«Institut français d'Anthropologie» bertakoaren kide aurten (1920) egiña.—«Euskaltzaleen Biltzarra»-ren Buru deduzkoa.—«Cercle des études basques» Bayona'koaren jartzaile ta Buru ordekoa.—«Comité des fêtes basques d'Antoine d'Abbadie» delakoaren lankide — Guda kurutze ta Gudarien medailaduna.—«Revista Internacional de los Estudios Vascos» agerkariaren idatzaiña.

IDAZKIAK: 1894'az geroz euskerari zegozkion idazki motxak, «Eskualduna», «Journal de St. Palais», «Courrier de Bayonne»,

«Revue internationale des Etudes basques», «Bulletin de la Société de Linguistique» ta «Revue de Linguistique», agerkarieri eun ta eunkaz eman diozka. Elizalde'ren «Dotriña» napaŕtaŕ orain galdua dana biŕargitaratzeko gaietan dago ta «Aldudetako Eskuara», eskuetan daukan lanari urte askoz geroz jaŕaitzen zayo. Ibiĺi izan da Gratzen 1913'an Schuchardt'kiñ itzegiteko; San Remo'n 1913 ta 1917'an, Van Eys edo aren idazkiak ikusteko; ta Leyde'n, Uhlenbeck'kiñ mintzatzeko.

Euskaltzaindu da Iruñan, 1920'ko uztaiĺa 23'an.

ETXEA: Neguan, Paris'en (Boulevard St. Michel 137) ta udan Bayona'n (Villa Izarra, Route de Biarritz) edo Aldudan (Les Aldudes par St. Jean Pied de Port, B.-Pyréneés.)

LANDERRECHE, Martin.

JAIOTZA: Busunaritz-Sarasketa'n, (Benabaŕen) uztaiĺa 26'an, 1842 gaŕen urtean.

IKASKINTZAK: Ahazpaŕne'ko ikastetxean, 1857'tik 1859'raiño; Laresoro'ko apaizgai-ikastetxean, 1859'tik 1864'raiño; Bayona'ko apaiz ikastetxean ta beŕiz Laresoro'n 1864'etik 1869'raiño. Apaiztu zan 1869'an, Irutasun-Donearen mezperan.

AGEŔKUN TA EGINBIDEAK: Irakasle, 1865'etik 1873'raiño; Maule-Leixtaŕe'ko apaiz-ordeko 1873'tik 1875'raiño; Oaŕeko apaizartzaiñ 1880'etik 1891'raiño. «Euskalzaleen-Biltzaŕa»-ren idazlari betierekoa da.

IDAZKIAK: 1892'tik geroz «Fedearen Propagazionea» deritzaion iru-iĺabetetakoa berak euskeraratzen eta argitaratzen du.

1905'ean: *Aphurka zahar eta berri ahurtara bat eskuararen alde.* Bayonne, Imprimerie-Librairie L. Lasserre. 1905. 80 oŕitako gutun in-8 einekoa.

Argitaratzekotan dauka: «Grammaire basque». Bayona'ko «Courrier de Bayonne» eta «Eskualduna» agerkarietan idatzi du. Euskaltzaindu zan 1919'ko uŕiĺa 5'ean.

ETXEA: Ezpeletan, Lapuŕdi'n.

LHANDE ta Heguy, Pierre.

JAIOTZA: Bayona'n (Lapuŕdi) 1877'ko uztaiĺa 9'an.

IKASKINTZAK: Lenak, Bayona'n Iondoni Bernat'en ikastetxean (Collège St. Bernard). Bigaŕenak, Maule'n (Zubero) San Frantzes'en Ikastetxean (Collège St. François). Zuuŕjakintzarenak (Filosofía) Bayona'ko apaizgaitegian.—Gero Jesus'en Lagundia'n saŕtu zan. (1900).—Apaiztu zan Enghien'en (Beljika'n) 1910'eko agoŕiĺa 28'an.

EGINBIDEAK: Euskera irakasle Tolosa'ko Goi-Ikastetxean (Université de Toulouse, Faculté des Lettres).

IDAZKIAK: A. EUSKERAZKOAK. 1904-1906 «Eskualdun Ona» Bayona'ko agerkarian, Zubero'ko euskeraz idatzitako idazki batzuk.—1915 *Gure orma zaaŕa* (Oyarzun'go euskal jaietan 1915'eko dagoniĺaren 5'ean egindako itzaldia) Donostian, Martin ta Mena'ren baitan, in 8'ko 8 oŕi.—1919. *Bayona'ko, Leskarre eta Oloroue'ko jaun Aphezkupiaren Guthuna,* bere Diocesako jaun aphez eta khiristier galthatzeko Familiak oro Iesusen Bihotz Sakratiari kountsekra ditian. Bayona'n, L. Lasserre, imprimalariaren etxen in 16'eko 22 oŕi.—1917. *Curutchet Apheza.* Johane Curutchet jaun aphezaren hil-mezan, Aita Lhande jesuitak eman dian mintzaldia, Onizen, arramaiatzaren 26'an. «Eskualduna» agerkarian emana, uztaiĺa 5'an.—1920. *Euskera.* Euskaltzaindia'ren lanak I. (Ementxe).

B. ERDERAZKOAK: 1895-1896 «Le Conseiller des familles» zeritzaion agerkarian argitaratu zituan bere len oleŕkiak, ta »Le Patriote des Pyrénées» Pau'ko izpaŕingian bere len idazki motxak (Izen ordekoak: Nadi-Preherel, Petit-Pierre ta abaŕ)—1897. *Sur le Salve Regina.* Paraphrase de l'antienne liturgi-

que. Musique de Charles Bordes. Paris, Bureaux de la «Schola Cantorum», 5, rue Stanislas.—1903'tik 1913'raiño «Le Messager du Cœur de Jésus», «La Revue Blanche de Castille», «Le grand Almanach Catholique», «L'Almanach de Pélerin» ta beste agerkari batzuetan argitaratu zituan iñoiz gutun batean bildu ezdituan oleŕki asko. Gero auxek izan ziran aren gutunak: 1908. *Autour d'un foyer basque.* Paris, Nouv. Lib. Nationale, in-16, 150 oŕ.—1910. *L'Émigration basque.* Paris, Nouv. Lib. Nation., in-16, 298 oŕ. (Carlos Pellegrini, Argentina'ko Eŕepublika'ko Buru-oiaren itzauŕebatekiñ).—1912. *Jeunesse.* Paris, Beauchesne, in-16, 162 oŕ; *Luis,* irakuŕgaia. Paris, Plon Nourrit, in-16, 287 oŕ.—Bera, olanderaz, Utrecht'en, 1913, Aita von Santen'ek biuŕtua.—Bera, alemaneraz, Donauwörth'en Auŕ'en etxean, 1914, Karlos Schlesinger'ek biuŕtua.—1913. *La Vocation d'Ignace de Loyola.* (Lieja'ko St. Gervais'en ikastetxeko eleizan egindako itzaldia) Bruxelles, A. Dewit, in-16, 36 oŕ. Oŕen españerazko biuŕkerabat uŕengo urtean, José Mújika ondaŕabiaŕaren eskuz «Euskaleŕiaren Alde»-an aŕgitaratu ta, gutuntxo batean jaŕi zan. (Donostia'n, Martin ta Mena'ren etxean, in-8 16 oŕi).—1914. *Mirentchu,* irakuŕgaia. Paris, Plon-Nourrit, in-16, 325 oŕ.—Bera, españeraz, Bilbo'ko «Euzko-Argitaldaria» baitan, 1917, A. P. Lardizabal'ek biuŕtua.—1915. *Le prix du Sang.* Paris, Beauchesne, in-16, 137 oŕ.—1918. *Trois Prêtres-Soldats,* an bertan, in-16, 235. oŕ.—1918. *Mon petit prêtre,* an bertan, in-16, 250 oŕ.—Bera olanderaz, 1920, Uitgevers-Maatschappij. in 8, 200 oŕ. Paul Brand'ek biuŕtua.—Bera, españeraz, (A. Lardizabal egileaŕen eskuetan dago).—1919. *L'enseiseigne de vaisseau Auguste Lefèvre.* Paris, Beauchesne, in-16, 168 oŕi. 1919, *Notre sœur latine, l'Espagne.* Etudes politiques et morales. Paris, Bloud ta Gay'en etxean, in-16, 210 oŕ.—1920 *Les Mouettes,* irakuŕgaia. Paris, Plon-Nourrit, in-16, 325 oŕi.

Gañera, emen dakaŕzkigun agerkarietan maiz idatzi du: «Eskualduna», «Euskaleŕiaren Alde», «Euzkadi», «Revue Internationale des Etudes Basques», «Jesusen Biotzaren Deya», «Pueblo Vasco», «Liberté du Sud Ouest», «Etudes», «Revue pratique d'Apologétique», «Revue Latine», «Durendal» eta abaŕ.

Euskaltzaindu zan Donostia'n, iraila 21'an.

ETXEA: Urtean, Tolosa Prantzikoan, Deun Luis Gonzaga'ren Ikastetxean.—Opoŕ egunetan: Ernani'n, Murua enean.

OLABIDE'taŕ Eŕamun.

JAIOTZA: Gazteiz'en, 1869'ko epaiĺa 15'an.

IKASKINTZAK: 1879'tik 1903'raiño.
Jesus'en Lagundi'an saŕtu zan 1884'eko aziĺa 7'an. Apaiztu zan 1902'gaŕen urtean.

IDAZKIAK: «Loyola'taŕ Eneko Deunaren Gogo iñarkunak». Grijelmo Alargun eta Semen iraŕkolean.—Bilbao, 1914. «Gizasoña». E. López'enean. Tolosa, 1917. — «Josu-Kisto'ren Antzbidea». Leizaola. Donostia 1920. «Euskal-Esnalea», «Jesusen Biotzaren Deya», ta gañeŕako agerkari batzuen lankidea da.

Euskaltzaindu zan Donostia'n 1919'ko iraiĺa 21'an.

ETXEA: San Ignacio de Loyola, Azpeitia, Gipuzkoa.

URQUIJO ta Ibarra, Julio.

JAIOTZA: Deusto'n (Bilbao), 1871'eko joŕaiĺa 3'an.

IKASKINTZAK: Deusto'ko Goi-Ikastolan.

AGEŔKUN ETA EGINBIDEAK: Bi Legejakintzetan onetsia izan zan (Licenciado en Derecho Civil y canónico) Salamanka'n 1892 urtean. — 1903'an Tolosa'k bere Madrileŕako Aldun'tzat (Diputado á Cortes) autetsi zuan.—«Grand officier de l'Ordre du Medjidie» deĺakoaren gurutza dakaŕ. — «Euskalzaleen Biltzarra» ta «Euskal-Esnalearen» ta Bayona'ko «Cercle des Etudes Basques» euskal-lagundien buru-oi da.—Petrograd'eko Vola-

püktzaindia'ren kide zan. Paris'ko «Société de Linguistique» lagun ta Bordel'eko (Burdeos) Izkeltzaindia'ren ta Madrileko «Academia de la Historia» deritzayonaren urgazle da, ta «Eusko-Ikaskuntza»-ren Buru-ordeko.—«Revue Internationale des Etudes Basques» agerkariaren Buru ta zuzentzaile da.

IDAZKIAK: 1905. *Biblioteca Vascongada*. Un manuscrito que se creía perdido. Donostia'n, «Correo de Guipúzcoa»-ren irarkolan in 8 eineko 7 ori.—1905. *Notas bibliográficas* acerca de la primera edición del libro del capitán Ivan de Perochegui. Donibane Lohitzun'en (S. Juan de Luz) Dargains'en irarkolan, in 8 eineko 7 ori.—1906. *Un catecismo vasco de 1759*. Paris'en Guilmoto enean in 8'ko 78 ori.—1907. *Obras vascongadas de Joannes d'Etcheberri* (1712), Paris'en Paul Geuthner baitan, in 4 eineko LXXX-324 ori Holanda'ko txartelez.—1909 *Los Refranes Vascos de Sauguis* Bayóna'n A. Lamaignère'en irarkolan. in 8'ko 52 ori.—1919. *Apéndice á los Refranes de Sauguis* Paris'en, Paul Geuthner baitan, in 8'ko ori.—1911. La Tercera Celestina y el Canto de Lelo. Paris'en H. Champion baitan, in 8'ko 20 ori.—1912. *Les Etudes basques*. Leur passé, leur présent, leur avenir (Conférence faite au IVe Congrès historique et archéologique du Sud-Ouest de la France) Paris'en Honoré Champion baitan in 8'ko 22 ori. (Beste ateraldi bat, Biarritz, Soulé'ren irarkolan, urte bertan).—1912. *Una fuente del «Guero»* (Axular imitador de Fray Luis de Granada) Donibane Lohitzun'en, J. Dargains baitan, in 8'ko 15 ori.—1914 *La literatura poética vasca* (Rectificaciones necesarias). Bayona'n Foltzer baitan, in 8'ko 11 ori—1915. *Historia ó novela*. El herrador vascófilo José Pablo Ulibarri. Donostia'n Martín, Mena ta abar'en irarkolan, in 8'ko 7 ori.—1918. *Estado actual de los estudios relativos á la lengua vasca*. Discurso pronunciado en el Congreso de Oñate el 3 de Septiembre de 1918. Bilbo'n Elexpuru'ren irarkolan. in 8'ko 35 ori.—1919. *Lengua internacional y lenguas nacionales*. El «euskera» lengua de civilización (Conferencia pronunciada en 19 de Abril de 1919 en Bilbao). Donostia'n, Martin, Mena ta abar-en irarkolan, in 8'ko 19 ori—(Beraren bigarren ateraldibat argitaratu da 1920'an, «Junta de Cultura Vasca» delakoaren artaz Bilbo'n, «Bilbaina de Artes Gráficas» irarkolan: in 8'ko 23 ori.—1919. *El Refranero Vasco* Tomo I.

Los refranes de Garibay. Donostia'n. Martín ta Mena'ren irafkolan. in 8'ko 80 ofi.

Gañera, dafaizten agerkarien lankidea izana da: «Correo de Guipúzcoa», «Gaceta del Norte», «Pueblo Vasco» (Donosti'koa), «Euskal-Erria», «Euskalefiaren Alde», «Revue de Linguistique», «Revue Internationale des Études basques».

Euskaltzaindu zan Oñati'n 1918'ko Batzafean, guzien abotsez.

ETXEA: 1, Centenario, San Sebastián, ta «Urkijo baita», Saint-Jean de-Luz, B.-Pirénées.

GURE ILAK.-Nuestros difuntos.-Nos morts

I Domingo de Aguirre

Igaro dan urtarilaren 14'an Jainkoarenganatu zitzaikun gure adiskide ta lankide tolesgabe gurgari, Domingo de Agirre. Aren doai edera ta euskaljakintza ugaria ots aundienez zabaldu bearko ziran orduan itzali zan.

Ezta au leku egokia Agirre'ren lana astiro ikertzeko. Egikizun ori Donostia'n egin zan jorailaren 25'an, «Euskal-Esnalea»'ren arduraz bete izan zan «deduzko batzarean». Egun artan Carmelo Echegarai edeztilari ta iztun ospetsuak alde batetik, eta gure Buru dan Azkue jaunak, bestetik, bere itz sarkorez idiki zizkiguten gure adiskidearen biotzaren ateak, lero onen idazleak nolabait Agirre'ren irakurgaikiñtzazko doai aipagariak ezagutarazten zitualarik. (1).

Bera zeruratzeaz utzi dizkigun idazki argitaratu gabeen artean aurkitu dira bere gaztezaroko neurtitzak. Olerki oriek argitara ematea Euskaltzaindiak bere gaiñ artu du.

¡Euskaltzaindi jaio-berri au bere lanaz lagundu ezin dezakean Agirre maiteak zeru goitik urgaz dezala!

II Pierre Broussain

Iñork uste etzuan orduan, jorailaren azken egunetan, Pierre Broussain, gure lankide gartsua il zan Orthez'en. Ona, aren adiskide batek, Bayona'ko «Eskualdun»'ean eriotza biaramonean ziona:

«Ezagutu duten guziek badakite zenbat zen gizon ona, chehea, mintza-errecha, zuzena, ichila, espantu gutikoa, gozoki eta lañoki

(1) An euskeraz esan zanaren zati bat, prantzez erderaz aurki dezakezu *Revista Internacional de los Estudios Vascos*, jorailaren zenbakian: Domingo de Aguirre par Pierre Lhande (148-160 orietan).

guzien meneko emaiten zena. Bereziki gerlako egunetan, zerbeit berri edo ohehetasun edo laguntza galdez herrikoetcherat zoazin Hazpandarrek ez dute ahantzia, zoin maiz han ikusten zuten beren auzapeza, zoin errechki mintzatzen ahalzuten, zoin gogotik bere ahalak oro egiten zituen heientzat. Iduri zuen egiazki ez zuela deus bertze lanik, ez zuela bertze griñarik bere herritarren beharrez beizik.

Kampokoekin zena, etchekoekin ere bardin zen, beti on, beti artaz bethea, beti bere eginbideari jarreikia. Hazpandar egiazkoek bezala, erlisioneari hainiz atchikitzen zion, ez bakarrik ahoz, bainan bere urhatsetan ere. Baitire erlisionea maite dutenak bertzeentzat, harek, bertzeentzat on dena beretzat ere hala zaukan.

Bainan saila hau hasia dut zuei erraiteko bereziki zenbatetaraino, eta zer khar handirekin, agertu izan den beti eskualdun.

Ez dakit baditekenetz nehor hori baino gehiago atchikia gure Eskual-herriari. Maite zuen Eskual-herria bere mendi zelai eta itsasoarekin, bainan bereziki maite zuen bere mintzaira choragarriaren gatik».

Pierre Broussain Azpaŕnen jaio zan 1869'ko agoŕiĺaren 3'an. Bere ikaskintzak lenik Laŕesoron egin zituan, gero Akizen (Dax) ta azkenik «Tivoli» Bordele'ko Aita Jesuiten ikastetxean. Sendakintza Parisen ikasi zuan, ta gero bere jaioteŕira itzuli zan. An laster bere eŕitaŕak auzapez edo udalburutzat autatu zuten, ta ardura ori amalau urtez guzien gogora betez geroz, azkenik, euskaltzaiñ izendatu zutenean, bere saiĺ beŕiari obeto jaŕaitzeko, utzi zuan; baña alere, eŕitaŕeri laguntza emateko, Aldun edo «kontseillari geien» gelditu nai izan zuan. Azpandaŕ guziak betiko aren itzaldi edeŕez oroituko dira, batezere ango iĺeŕian, igaroko aziĺaren 11'n «Gudako iĺez» egin zuanaz. Oraindik il baño len egun gutxi zala, Ezpeletan bildurikako nekazarien auŕean itzaldi edeŕ bat eman zuan «aŕbola landatze beaŕaz». Itzaldi oriek besteren batek eskutiztu edo berak argitaratu eztitualako tamal negaŕgaŕia da. Agian, utzi dituan euskal txaŕtelen aŕtean bere euskera edeŕa ezagutarazi dezaketen apuŕka batzuk auŕkituko ditugu, ta bitaŕtean gure biotzean goŕdeko degu aren maitetasun eta euskalduntasunaren oroimena.

EUSKALTZAINDIA'REN BATZARAK

I Euskaltzaindia nola ta noiz jaio ta geitu zan

II Euskaltzaindia'ren lenengo urteko batzarak

I

EUSKALTZAINDIA

NOLA TA NOIZ JAIO TA GEITU ZAN

I Oñati'ko Batzara'raiño

Akademia edo Euskaltzaindi batean euskaltzaleak bein bildu'ta betiko gogoŕtzea, orixe da aspaldiz geroz euśkeraren adiskideak biotzean zekaŕten ametsa.

Lenik idazleak beren idazkietan ta iztunak beren mintzaldietan asmo ori gogoz arḍurapetu ta ikeŕtu zuten. Orain ogei-ta-amairu urte (1886) Durango'ko euskal-jaietan Aristides Artiñana'ren gutuna: «*Proyectos de Academia Vascongada*» saristatua izan zan, (1) ta berealaxe *Euskal-Erria* deritzan agerkarian argitaratu zuten izburu auezaz: «*Prospecto, bases y reglamento de una Academia de la Lengua é Historia euskara en completa armonía con los principios católicos*». *(2).*

Miĺa zortzireun-ta-laurogeita sei'gaŕen urte artan, K. Kannemann ta T. Linschmann aleman euskaltzaleak, Berlin'en, bere *Baskische Gesellschaft* edo Euskal Lagundia jaso zuten, ta orduan, amaŕ urtez iraun bear zuan agerkari *Euskara* argitaratu zuten. Andik amalau urteren buruan, gure aŕtean azkenekoz piztu zan Euskaleŕikọ euskaltzale guziak alkaŕganatzeko asmoa. Euskalkiak bateratzekotan, 1901'ko dagoniĺaren 11'n, Hendaya'ko batzaŕak erabaki zuan alḍerdi guzietako euskaltzaleen aŕtean Lagundi edo Alkaŕtasunbat irasi bear zala. Orixe, uŕengo urtean, Uŕuña'ko euskal jaietan, Arbelbide apaiz jaunak ozenki aitatu zuan. Baña,

(1) Barcelona, Ramírez, 1886, in 8°. Oŕela irakuŕtzen degu Soŕaraın'en gutunizentegian *(Catálogo)* ta Euskal-Ikaskuntza'ren txarteletan. Eztet ikusi, oso bakandua da-ta.

(2) *Euskal-Erria,* 1886'n urt., 15'n idazlodia *(tomo).*

andik laster, saiī oŕeri burua emateko, Euskaltzaleak Ondaŕibia'n bateratu ziranean, beren aburuak ezin elkaŕi josi izan zituzten ta bakoitzak bere aldera jo zuan. Lapuŕdi, Benabaŕe.ta Zubero'koak *Euskalzaleen Biltzarra* derioten baltzua jaŕi zuten, Araba, Bizkaia, Gipuzkoa ta Napaŕoa'koak berena *Euskal Esnalea*'ren izenarekin jasotzen zutelarik. Gerora (1907'ko dagoniīaren 12'an) *Euskalzaleen Biltzarra*'koak, Hendayan bildurik, autaŕkiz bere Lagundia *Euskal Esnalea*'rekiñ jostea erabaki zuten, baña alaère baltzu biok banakaturik jaŕaitu zuten. (1).

Miīa bederatzireun-ta-zazpi-gaŕen-urtean gaude. Aitatu ditugun euskaltzaleak bateratzeko indaŕketa guziak alpeŕetan galdu dira. Oŕelako saiī gogoŕa bururatzeko, asmo aundiko langiīeak baño, indaŕ ta dirudunak beaŕago dira. Egikizun aiñ astunaren aurean, gizonak berak makal gelditzen dira: betoz oŕtarako Aldundiak. Euskaltzaindia'ren jaiotza Bizkai'ko Aldundiaren lana izan da.

Len-lenik, 1906'ko urtean, Adolfo Urkijo'k, Aldundia'ren buru zalarik, bere lagun ta mendekoai berak asmatu zuan Euskal *Akademia*'baten atala eskaiñi zien. Gure oraingo Euskaltzaindia'ren araudi geienak Urkijo'ren lan aipagaŕi ortan auŕki litezke. (2). Zergatik asmo ori bururatu etzan eztakigu.

Baionan euskaltzale bikaiñ batzuk, 1911'ko azaro 9'an, *Cercle d'Etudes Euskariennes* edo *Euskal Ikaskuntzazko Baltzua* izeneko Lagundibat bere aŕtean koropilatu zuten. Egiazko Euskaltzaindi bat ez izan aŕen, alkaŕtasun oŕek lan poīit eta jakiña, iraun zuan epe luzean, ixilki ta eraz burutu zuan. *Revista Internacional de los Estudios Vascos*-en VI gaŕen urteko 238'g. ta VIII'ko 161'g. oŕietan lan oŕen beŕiak irakuŕ ditezke.

---

(1) Ikus. Uŕuña'ko euskal jaietan, 1901'ko dagoniī'an Arbelbide apaizak egindako itzaldia *(Eskualdun ona*, urtariī 19, ta otsaiī 2, 16 ta 26 gaŕenetakoak). Saiī oŕen gorabera guzietako agiriak, Baiona'ko Apaizpikutegi'ko kutxetan goŕderik daude, Daranatz apaiz jaunaren eskupean.

(2) «.....El que suscribe somete á la ilustrada consideración de las Diputaciones vasco-navarras las siguientes bases: *Primera.* Se crea una Academia de la Lengua vascongada, compuesta de doce individuos de número y de otros académicos que tendrán carácter de honorarios, y cuyo número se fijará más adelante. Estos académicos honorarios serán nombrados por la misma Academia. – *Segunda.* Será condición precisa que entre los miembros de número haya cultivadores de todos los dialectos literarios de la lengua euskara. – *Cuarta.* Las Diputaciones de Navarra, Guipúzcoa, Álava y Vizcaya contribuirán al sostenimiento de la Academia en la proporción y forma

Sei urte igarotzen dira, saiĭ oŕez itzik aditu gabe. Miĭa-bederatzireun-ta-amairu gaŕen urteko azaroan, *Euskal-Esnalea*'k ikeŕtzen ditu bere irakuŕleen asmoak, eŕderaz oŕela irartzen duan galde batean: «*Academia de la Lengua Vasca. ¿Es conveniente la creación de una Academia de la L. V.? ¿Es posible? ¿Qué beneficios rendiría esa Academia á nuestro idioma?*» Uŕengo zenbakietan (Lotaziĭ. 15'an, 1914'eko Ilbeltz. 15-30'ean, Otsaiĭ. 28'an, Epaiĭ. 15'ean ta loŕaiĭ. 15-30'ean) irakuŕle batzuen aburuak badakuskigu. Bere aldetik *Gaceta del Norte* deritzaion izpaŕingiak, lotaziĭaren 5'ean, baietz jaŕi bear dala darantzu. (1).

Baña beti elez ele gabiltz ta ezer egin gabe. Oŕa azkenez, uŕezko izkiz Euskaltzaindiak bere etxeko atari-gainean ezari beaŕko duan eguna: 1918'ko Urtariĭa'ren 25 gaŕena. Egun aŕtan, Bizkai'ko Aldundia'ren jauregian, Elgezabal'tar Kosme aldun bikañak euskeraz idatzitako atalbat bere kide argitsueri irakuŕi ta eskaiñi zien.

Urte askoren buruan lenbiziko aldiz, orduan, euskera Bizkai'ko Aldundia'n sartu zalako ta Elgezabal'en ageri onek gure Euskaltzaindia'ren araudi labuŕa dakaŕelako ementxe, dan bezala, josi bear dala deritzagu.

Excma Diputación de Vizcaya:

«Jaunoi: Benetan uŕgazi beaŕ dogun auŕenetarikoen lan aŕtian, nekeza berez ta gure eŕiya bizi dan bereizkiñakaz egiztu ta atonduteko gatx-gatxa, ageŕtzen yaku irakaskintziena. Jakiñezak eta naikunde zitalak sortu dabezan zentzugabeko ustiak, ezaupen okeŕtuak abeŕiyatzaz, jakintz-atzeŕitaŕen saŕkunde bidebakoak, bere aŕtezkari andikiyen erizpen bedaŕak eta gure buruaz

---

que se fije de común acuerdo Servirá esta subvención para la publicación de libros y para la retribución de los académicos, á los cuales se señalaran, bien sean dietas por cada sesión, bien sea una cantidad alzada por año. — *Quinta*. El nombramiento de los doce individuos de número de que ha de constar, por ahora, la Academia habrá de encomendarse á las mismas Diputaciones hasta la constitución de aquel cuerpo. Una vez que se constituya, la misma Academia irá cubriendo libremente las vacantes que ocurran por fallecimiento de alguno de sus miembros, etc. (Ikus. *Academia vascongada*. Proposición presentada á la Excma. Diputación de Vizcaya por su Presidente don Adolfo Gabriel de Urquijo. *Revista Internacional de los Estudios Vascos* len urtean (1907) 1'ko zenbakian, 31g. oŕ.).

(1) Ikus. *Euskal-Esnalea* amabosterokoaren III ta IV gaŕen lodiak.

aspaldiyan ixan oi dogun arduraezak, ekari dabe oraingo geure eriyen egoera tamala. Asko deus eztu ta iya gustiya iragiteko dago.

» Olako inguru bageaz, notin ta aldra bikain batzuen alegiñak, onek urgazi ta zabaltzeko almen eraldu bat izan ezik, alperik dira. Eta egipidiaz baiño naikunde obiaz gura dogu, geure gerkunde au txiro aren, jakidiya irasi ta zabaldu; idazti ugari iratzi; euzkeria indartu, obetu ta berari dagokiyon abegiyaz artu dayela txoniztegi, ikastol eta irakastokiyetan; bera geure artuemoneko lenengoetarikoen lankiya izan daitela, euzkeriak euzko-notintasuna sendotu dagiyen. Naikunde zintzoa, baiña dagokazan bidiak artzen ezpadoguz, elduko etxakuna.

» Izkuntzen gixarteko bizitza, idazle ta irakurle piio oñ bat barik, ezin sendotu lei: eta ez idazle ez irakurlerik izango dogu, eurek sortu bear dauzen eriyari, benetako euzkelduna izaten irakasten ezpadotsagu. Labur geldituko dira beti, bakoizdunak edo diralako, utsune au betetako baten batzuek egiten dabezan iñungo alegin txalogariyak.

» Lan oroen lendiko bidian agiri dira gabe orek. Zelai muga bako bat da euzkeria edozelako naikeriyentzat. Norberen jakintzen autustia, au da ta au ezta euzkeriatzaz irakasteko, idazle geyenen atza da; iñok be eztau bere erizpena jarein gura, irauten dira aldiak eta eskarak Jaungoikuari ozta-ozta izan aren be, zerbait auratzen ba-gara geure lanian.

» Lenen-lenen ba, bidia atondu bear, beragandik ondo ibilteko ta bera zuzen erabilteko. Biar-añeko notiñen Bazkun bat, aldiak batak bestiakin aztertu ta aldan ondoen erabagiteko; utsunak bete; itzen ikurpena eta esanguria tinkotu-idazkera bat jari; izkelgiak bata be ezetsi barik eta alkare geitu ta aberastuta baiño, orobatu; idaztiyak bildu, eta azkenez, izkera garbi, makezbako jakintz-lanetarako egoki ta erabilkora, eusko-erien gaigaria, emon dagizkun.

» Gogo zabal batek eta ezetan bez berekoyak eragin bear dauz iragiko dan Bazkunen antolakizuna, izakera ta bizkitza. Egiyari ta abertzaletasunari begira eritzi batzuk danen gain edozelan ipiñi nai barik, emongo dauskuz eztabaida bare ondoren, euzkerien aran aztekariyak

» Asmo onek, euzko orori dagokiozalako, eztira esi bear Bizkai egaletan. ¡Garaipen gixajoa geure erkiyan xedatuko bageunke bera! Gipuzkoa, Araba, Napara ta Parantzeko 150.000 anayak entzungo dabe, orixe bai, geure deya eta ekariko dauskue euren laguntza, gagozan eunkiyan bizi edo ilteko epaya artuko daben asaben mintzari, zor yakon maitasunaz.

» Iraskunden eustazpiyak ixango dira:

» 1.n Bizkaya, Gipuzkoa, Araba eta Naparen Diputaziño eta Parantzeko euskeldunen ordezkariyen keriz ta babespian, irasten da Bazkunde bat .... ixenaz, euzkeria ta bere izkelgi oro adiratu, garbi-

tu, obetu, orobatu ta zabaltzeko. Bere erabakiyak, agintzaĩen sorospen eta almena eltzen danaña, beaŕ-etsiko dira; eta agintzaĩe oyek ukutzen daben euzkel-gaiz oroetan beragana zuzenduko dira.

» 2.n Ogei lagunek osotuko dabe Bazkundia eta izango dira Euzkadi'ko eŕki ta izkelgi gustiyen oŕdezkariyak. Euzkeriaz lan ondoen egin daben euzko edo atzeŕitaŕak, euren zeŕtzeladagaitik (biztokiya, eŕitasuna, t. a.) Bazkunde beŕtan bazkide egizkoŕak saŕtu ezin ba-dire, lagun omengaŕiak bezela ixentau leikioe Bazkundiak. Onek eztira izango ogeitik gora. Baita be jaŕten dira bazkide lankidiak, Bazkundiak aldunduta zeregin mugatu batzuk egiztuteko. Onexen jaŕdunduntzia, oŕdaindua izango da, eta bere zenbakuna beaŕ dan beste.

» 3.n Iĩian bein gitxienez batzauko da Bazkundia; eta Araudiyak tinkotn daben sariya emongo yake batzaldira datozanai.

» 4.n Jaŕten dira oraindik ..... lagun, Lhande, Campion, Azkue, Agiŕe, Aŕiandiaga, Bustintza, Etxalaŕ, Eleizalde, Olabide, Belaustegigoitia, Basabe, Euzkelzale-Bazkunako bat, Eguzkitza, López Mendizabal, Uŕkixo (Julio), Ageŕe (Iruñakua), eta Bayona'ko «Eskualduna»ren oŕdezkari bat. Jaun oŕek geŕtuko dabe Bazkundien Araudiya.

» 5.n Bein eratu ezkero, bereztuko dau bere jaŕtokiya.

» 6.n 10.000 lauŕlekogaz uŕtian uŕgaziko dau Bizkai-Diputaziñuak. Zeŕgaiti baŕiya egin aŕte eralgi beaŕ dana, Ogasun-Batzoŕdiak bereztuko dau nundik atara.

» 7.n Asmo au ta beratzaz ezaŕiko dan erabakiya egiztuteko jakin erazoko jakoe, euren gogozko ta txindiz laguntza eskatzen yakoela, Euzkadi'ko beste Diputaziñoeri eta Parantze aldeko euzkeldunari.

» 8.n Diputaziño bakotxak aututen daben Diputadua saŕtu ta izango da nagusi Batzoŕde geŕlian, Bazkundia beaŕ dan lez jaŕi aŕte.»

Bilbon Lotaziĩeko 12.n - 1918.=Kosma Elgezabal'taŕa.=Landaburu'taŕ Peli.» (1)

Bizkai'ko Aldundi eŕikoyak asmo edeŕ ori oneritxi zuala esan beaŕik eztago ta onaŕtu zuan ageria beste Aldundien baimenaren eske Euskal Eŕiko Aldun guzieri bidali zien.

Saiĩ ospetsu oŕeri beste Aldundia'k egin zioten ongietoŕia, uŕengo atalean ikusiko dezute.

---

(1) Ikus. *Boletín Oficial de la Provincia de Vixcaya,* martes 14 de Enero de 1919.

II Oñati'ko Batzara

Bizkai'ko Aldundi'an Elgezabal'ek bere gaia agertu aŕteraño Euskaltzaindi bat jaŕtzeko egin izan ziran indaŕketa guziak aŕgal, mee ta makal izan ziran. Ondoretsurik auxe baizik etzan izan. Oŕegatik Euskaltzaindia egun artan jaio izan zala esan litzake.

Bilboko Aldundi'tik, Donostia, Gazteiz ta Iruña'ko Aldundietara asmo au zabaldu-ta, laurak erabaki zuten Oñati'ko Batzaŕera aŕloa eraman ta an txedea amaitzea. Goazen bada Oñati'ra ta an egin ziran lanak ikus ditzagun. (1).

---

(1) Esatera goazen gertakari geienen ituŕburua *Eusko Ikaskuntza'k* izen onekin bereztua dadukan eskutitz piloa da: «*Academia de la Lengua Vasca. Documentos que relacionados con su constitución se envían á la Diputación de Guipúzcoa, como consecuencia de lo actuado en la Sección de Lengua del Congreso de Estudios Vascos de Oñate y de las conclusiones en ella votadas*». Ogei-ta-iru idazti elkaŕi josiak dauzka ta AA izkiak axalean dakaŕzka.

1. Acta de las sesiones celebradas por la Sección de Lengua.
2. Proposición presentada por don Federico de Belaustegigoitia con su correspondiente copia á máquina.
3. Copia de la proposición presentada por Aran Mendi. (Copia).
4. Carta firmada por «un Congresista de Oñate» dirigida al Presidente de la Sección de Lengua.
5. Acta de la reunión celebrada por la Ponencia en 17 de Octubre de 1918.
6. Proyecto original manuscrito de Estatutos presentado por el Reverendo Padre Olabide.
7. Copia del mismo, escrito á máquina.
8. Traducción euskérica hecha por el R. P. Olabide del original del proyecto de Estatutos presentado por él, con su correspondiente copia á máquina.

Oñati'ko Batzaŕa asi ta berealaxe Elgezabal'taŕ Kosme, Bizkai'ko aldunak, len-bai-len, Bilbo'n erabakiriko Euskaltzaindi oŕen aŕloa mai gaiñean jaŕtzea eskatu zuan. Iraiĺaren 4'an Izkuntzaren Batzorderako izendatuak ziran jaunak, egikizun ori betetzeko, alkaŕganatu ziran. Galdeak bi ataletan berezitzea laster erabaki zuten: lenik Elizti ikeŕtze ta garbitzeari gero Izkuntza yauŕi ta gordetzeari zegozkionak. *(Investigación y tutela del Euskera).*

Gregori MUJICA, ta URETA'taŕ Mikelek, Bizkai-ko Alduna'k, ortarako gai bat zuzendu-ta Gipuzkoa'ko aldundia'ri eskaiñi ziotela aitatu zuten, ta batzaŕkideak oaŕtarazi zituzten Aldundi onek Oñati'ko Izkuntza-Batzordea aŕloa bururatzeko lanaz arduratu zuala.

Biaramonean ELEIZALDE'k Bizkai'ko Aldundia'ren gai ori

---

9. Nota de observaciones suscrita por don Luis de Eleizalde.
10. Proyecto de Estatutos publicado en la Prensa del País.
11. Correspondencia postal y telefónica dirigida por varios miembros de la Ponencia al Secretario señor Biziola.
12. Proposición de enmienda al Proyecto publicado, presentado por don Severo de Altube, de Gernika.
13. Proposición de enmienda al Proyecto publicado, presentado por don Luis de Arbeloa.
14. Proposición de enmienda al Proyecto publicado, presentado por Fray Ruiz de Larrinaga, con carta de envío de don Domingo de Aguirre al señor Biziola.
15. Proposición de enmienda al Proyecto publicado, presentado por don José Domingo de Llona, de Bilbao, con carta dirigida al Diputado provincial de Vizcaya don Hilario de Bilbao.
16. Acta de la reunión celebrada por la Ponencia el día 17 de Noviembre de 1918.
17. Cartas de los señores Aguirre, Eleizalde y Urreta, dando la conformidad al acta de la reunión última.
18. Nota de enmiendas y reparos á la redacción del Acta y nota para la Prensa, suscrita por don R. María de Azkue, con su correspondiente copia á máquina.
19. Carta del R. P. Olabide, dirigida al señor Biziola.
20. Carta del señor Eleizalde al señor Biziola, manifestando su conformidad con la opinión del P. Olabide.
21. Carta del P. Olabide al señor Biziola, preguntando en qué estado está el asunto de la Academia.
22. Carta del P. Olabide al señor Biziola, insistiendo sobre el pronto despacho del asunto.
23. Copia de la nota dada á la prensa diaria del País.

Txartel piĺo onetatik atera ditugun xeetasunak izenmotz onekin ozkatuak dabiltz: *Docum. A. Eusk. Ikask. nº 1, 2, 3 t'abŕ.*

irakuŕi zuan ta gero beste beŕiren bat Baltsa aguŕgaŕi oŕeri itzalik emangabe zuzendu bear zala eŕezki erakutsi zuan. (1).

Antonio OZAMIZ batzaŕkideak esan zuan: «Zuek, mai oŕen auŕian jaŕiak zaudetenak, zuek Euskera'ren argi garbiena zeratenezkero, ongi itzegiteko legeak erabaki itzazute ta gu zuen aburuari jaŕaituko gatzaizkio.»

ELEIZALDE'k: «Ez. Lan aundi ortarako guk emen eztauzkagun indaŕ eta argiak beaŕ dira, aŕetaz bururatu bear dan aŕloa da-ta».

Garai oŕtan, mai buru zegoan Domingo AGIŔE'k (Goian bego) galdetu zuan: «Euskera'ren ikeŕ eta zaitzaiĺe izan ditakean Baltza ori (oraindik izenik emango eztiogu) jaŕi dadin nai balimbadezute, autaŕkiz erabaki bear degu. ¿Onesten dezute?»

Autaŕkiak bildu-ta, guziak batean *baietz* erantzun zuten.

Gero Baltsa edo Batzorde ark bere bi lan-motak nola bururatuko zituan ikertu zuten.

ELGEZABAL egikizun oien aunditasunaz izutuxe zegoan eta bi Batzorde bakaŕka jaŕtzea eskatu zuan: Euskera zaindu ta gordetzeko, bat: Euskera ikeŕtzeko, bestea (2).

---

(1) «Este Congreso, á mi modo de ver, se encuentra en el caso de tributar á las Diputaciones un rendido homenaje de gratitud..... porque cuando todas las fuerzas estaban dispersas, cuando no se podía aspirar á una concreción unánime de pareceres, esas Diputaciones pensaban ya en este problema y dieron las bases para llegar á una solución..... Ahora bien, las circunstancias, felizmente, han cambiado para nuestro País. Hoy nos encontramos con esta reunión, con este Congreso de Oñate, que representa á las fuerzas culturales del País y no tengo duda que acerca de este punto cuanto sea resuelto por este Congreso sobre la creación del organismo á que aspiramos, será acogido favorablemente por las Diputaciones. De modo que la base primera que acabo de leer, responde perfectamente bien al estado de cosas anterior, ó sea á cuando las fuerzas estaban dispersas. Hoy que felizmente las circunstancias exteriores han cambiado para nuestro País, como he dicho antes, y nos encontramos reunidos para hallar soluciones prácticas, es evidente que esa base debe ser modificada. De modo que, á mi humilde entender, cuanto de esta reunión salga sobre la constitución del organismo á que nos referimos, abrigo la confianza de que será satisfactoriamente acogido por las Diputaciones». *(Docum. I. Eusk. Ikask.* N.º 1, 5 de Septiembre).

(2) «Si esa Sección [la lingüística], es por sí misma tan importante y trascendental, que requiere tanta suma de energías y dispendio de fuerzas espirituales y económicas, ¿cómo hemos de englobarla con otra que á mi juicio es de más urgencia, como la conservación del Euskera? Propongo que sean dos instituciones completamente distintas, una que ahora salga de aquí, la otra que se encargue del estudio filológico del Euskera, que sea como la Sección de Estudios Vascos». *(Docum. I. Eusk. Ikask.* N.º 1, 5 de Septiembre).

—«Niri, aldiz. erantzun zion ELEIZALDE'k Batzorde ortan bi lan-mota orietarako biar diran gizonak bildu ditezkeala deritzat. Jakintza uts-utsean, egunerozko bearra begiratu gabe leporaño sartuak bizi diranak badira: oyeri dagokie euskera ikertzeko lana. Beste batzuk itzkuntza, ez bakarik hura ikertzeko baña geienik gizonen artean gorde ta zabaltzeko, gogoan darabilte: oyexek Euskeraren zaiñ ta banatzaileak izango dirade ta guziok buru bakar baten menpean dabiltzala sail osoagoa beteko dute.» (1).

Ortan, gora beera, gelditu zan goiz artako lana.

Aratsaldean, Aita OLABIDE ta URETA ta ELEIZALDE'k, Euskaltzaindi berriaren sortaraudia landa zezakean batzorde bat izendatzea eskaiñi zuten, ta ortarako Ureta, Elgezabal, Agire, Azkue, Olabide, Eleizalde ta Biziola aitatuak izan ziran. Jaun oyeri, amabost eguneko epearen barruan, bere aburua edozeiñek ager zezakealarik, ta gero berak izparingien bidez araudi gaia ezagutarazi lezaketela erabaki zan. Orelaxe amaitu zan Oñati'ko Batzarra.

Esan izan zan bezala, lenengo amabost egunetan euskaltzale batzuk beren aburuak Batzordeari bialdu ziozkaten. Eusko-Ikaskuntza'ren txarteletan orelako iru idazti arkitu ditut. *Ara-Mendi, Un Congresista de Oñate* ta F. Belaustegigoitia'renak dira. (2).

Bere alde, Aita Olabidek Batzordearen izenean sortaraudi-gai bat landu ta apaindu zuan, ta esandako epea amaitu zanean Laguneri eskaiñi zien. Orok, D. Agire ta Ureta'z besteak, Bilbon bildu ziran urilaren 17'an, ta Olabide'ren idazkia aretaz ta luzaro ikertuondoan bi txede auek artu zituzten: 1'na, Olabide'ren gaia aintzat artzea; 2'na, Euskal-Eriko agerkarien bidez ezagutaraztea, iñork

---

(1) «Todos conocen á hombres que se interesan por la ciencia pura de la lingüística, sin pensar por nada en cuestiones de orden práctico: estos hombres son los que tienen preparado el espíritu para esta labor. Los demás, los apóstoles, los que no consideran la lingüística como un fin en sí misma, los que la consideran como un medio práctico (entre ellos estoy yo), son los que se encargarán de la labor que corresponde á la Sección *B*. Como son independientes no pueden dañarse mutuamente» *(Ibid)*.

(2) Emen ezin eman ditezke, baña aitatu degun *Eusko Ikaskuntza*'ren idazti piloan aurki ditzaketzu (2, 3 ta 4'nak). Iruretatik luzeen eta onena azkena da. Egileak eskatutako erabaki guziak onartuak ez izan-arren, Batzordeak lenik, ta gero Euskaltzaindia'k bere Araudian onetsi ta bildu dituzte.

oŕetaz aburu beŕiren bat eman naiko bazuan, onembeste egunen buruan eldu-arazi zezan.

Soŕtaraudi gai ori ikusi naiean dagoenak, *Euzkadi*'ren uŕiĺa'ko 24'eko zenbakian ikusi dezake. Euskaltzaindiak bi bider argitaratu du (1). Aren irakuŕleeri, zuzendubeaŕezko gutxi gogoratu zitzaioten. Geienak, Euskaltzaiñ nor izango zan ala etzan eritzia erakusten zutelarik. Severo de Altube, Luis de Aŕbeloa, Aita Ruiz de Laŕinaga O. F. M., ta Domingo de Llona'k gai oŕetaz Baltzuari bere aburua agertu zioten. (2). Jaun orien idazkiak ikeŕtuz-gero, Bilbo'ko Aldundi jauregian bildu ziran azaro 17'an D. Agiŕe, Azkue, A. Olabide, Eleizalde, Uŕeta ta Biziola, ta batzuen gaiak onaŕtuz, besteŕenak ukatuz, bere lana betiko zuzendu ta gogoŕtu zuten. (3).

Orainarte, Oñati'n izendatu zituzten Batzordeko euskaltzaleak bere indaŕ bakaŕez ari dira. Baña orain euskerari Detxepaŕe'k ziona bururatzeko oŕdua eldu zayo:

Euskara! Euskara!
Ialgi adi kampora!

Saiĺ aundi ortarako beaŕtzen duan laguntza indartsua ¿non aurkituko ote du? Oŕa oŕ Oñati'ko Batzaŕean sortutako Alkaŕtasun ospetsu bat, eskua ematera etoŕiko zayona: *Eusko-Ikaskuntza*. Lagundi goreskaŕi onek bere gaiñ aŕtu zuan Batzordeak zuzendutako araudi gaia, ta ori bere omenaren argiaz apaintzen zuelarik Aldundieri bialdu zioten. (4).

Egun gutxiren buruan lau Aldundiak erantzun zuten, bere onginaia txit agerian zerakuskatelarik: Bizkai'koak 1919'ko oŕiĺaren 5'ean, (5), Araba'koak ta Naŕaŕa'koak urte beraren iraiĺ. 2 ta 3'an (6), ta Gipuzkoa'koak ioŕaiĺ 11'an (7). Guziak onetsi zuten Euskaltzaindia'ren txedea ta *Eusko Ikaskuntza*'ri agindu zioten Arau-

---

(1) *Euskaltzaindiaren soŕtarauak*. Estatutos de la Academia de la Lengua. Bilbao, Euzko Argitaldaria. 1920. 14 oŕi. (7+7) in-16.

(2) Eusk. Ikask. AA. piĺ. 12, 13, 14, 15.

(3) *Antxe*, 16.

(4) *Eusko-Ikaskuntza'ren Deia* ŕagerkariaren I'n urteko 2 gaŕen zenbakian Baltza oŕtako jaunak aldundieri idatzitako gutun edeŕa irakuŕ dezakezu: «*Escrito presentado por la Sociedad á las Diputaciones*» (p. 11).

(5) *Eusk. Ikask*. piĺ. AB. 2.

(6) *Antxe*, 3, 4.

(7) *Antxe*, 1.

diak aitaturiko gizonak bil zitzan ta orien bidez Euskaltzaiñ berriak izendatu-ta, izkeltzaindia azkenez jarri zezan.

Iraillaren 11'garenean *Eusko Ikaskuntza*'k deitu zituan arlo ortarako Donosti'ko Aldundi jauregira Oñati'n izendatuak izan ziran lau Euskaltzaiñ lenak: Azkue, Campion, Eleizalde ta Urkijo jaunak, ta oriekin batean, *Jaungoiko-zale, Euzko-Deia, Jesusen Biotzaren Deia, Irugarrengo Prantziskotarra, Euskal-Erria, Euskal-Erriaren Alde, Euskal-Esnalea, Revista Internacional de los Estudios Vascos* ta Bayona'ko *Eskualduna* deritzen agerkariak bialdutako autesleak. (1).

Esan zioten egun eta tokian bateratu ziran, ta an erabaki zutena emen, oso osorik, erderaz *Eusko-Ikaskuntza*'ren idazki-zaiñak jarri zuan bezela, dakargu:

A las tres de la tarde del día 21 de Septiembre de 1919, se reunieron en el Palacio de la Diputación de Guipúzcoa, previa citación hecha por la «Sociedad de Estudios Vascos», las personas á quienes, según el «Capítulo adicional» del proyecto elaborado por la ponencia que se designó en el Congreso de Oñate para organizar la Academia de la Lengua Vasca, correspondía la elección de los Académicos numerarios que habían de componerla. Asistían en tal concepto los señores don Resurrección María de Azkue, don Arturo Campión, don Luis de Eleizalde y don Julio de Urquijo, nombrados ya Académicos en el documento mencionado; y entre los compromisarios que, conjuntamente con aquéllos, habían de hacer la elección de los restantes, los señores don Carmelo Echegaray en representación de la «Revista Internacional de Estudios Vascos», doctor Pierre Broussain del «Eskualduna» de Bayona, don Domingo de Aguirre de «Euskal-Esnalea», R. P. Fray Dámaso de Inza de «Irugarrengo Prantziskotarra», don Cirilo de Arzubiaga de «Jaungoiko-Zale» y de «Jesusen Biotzaren Deya», cuyos dos votos estaba autorizado á emitir, don Toribio Alzaga de «Euskal-Erria» y don Gregorio Mujica de «Euskalerriaren alde». A petición de los reunidos actuaron de Presidente don Julián Elorza y de Secretario don Angel de Apraiz, que desempeñan los mismos cargos en la Sociedad de Estudios Vascos, suscribiendo por tal motivo la presente acta.

Después de un saludo del Presidente señor Elorza en idioma vasco, lo mismo que las deliberaciones y votación que siguieron después, dió lectura el Secretario al referido proyecto de Estatutos con las adiciones aceptadas por la Ponencia antedicha. Fueron también leídos los acuerdos de la Sociedad de Estudios Vascos en la reunión de su Junta Permanente de 3 de Marzo último, relativos á la misma Academia y la comunicación que en su consecuencia dirigió á las Diputaciones Vascas, recabando la aprobación de tal proyecto y las respuestas favorables que se habían logrado de las cuatro Diputaciones.

---

(1) *Eusk. Ikask* piī. AB. 5.

Hubo amplia deliberación para proceder á la votación de las personas que habían de ser designadas para ocupar las ocho vacantes de Académicos numerarios; y por unanimidad resultaron elegidos los señores don Domingo de Aguirre, Mr. Pierre Broussain, Mr. l'Abbé Adema, don Ramón Inzagaray, don José de Agerre, don Juan Bautista de Eguzquiza y R. P. Raimundo de Olabide, suscitándose luego discusión acerca de si el único punto que quedaba vacante lo había de ocupar un suletino ó un vizcaino. Y al ver la primera opinión de la mayoría de los reunidos, pues únicamente apoyó la segunda con su voto el señor Eleizalde, quien adujo en favor de la misma la razón del escaso cultivo literario que hoy alcanza el dialecto hablado en la región de Zuberoa, se trató de designar la persona de ésta que había de elegirse, acordándose por unanimidad también que lo fuera el R. P. Pierre Lhande.

Se cambiaron impresiones acerca de los lugares de residencia de la Academia y para la celebración de sus sesiones; lo cual del mismo modo que la periodicidad de éstas y otros particulares, decidieron los reunidos queden para la resolución de la Academia una vez constituída con sus doce miembros numerarios, á quienes se acordó que don Arturo Campión y los firmantes de esta acta notificasen su nombramiento, convocándoles para la próxima reunión, que se celebrará el día 5 de Octubre, á las diez de la mañana, en el mismo local de la Diputación de Guipúzcoa.

San Sebastián 5 de Octubre de 1919.

El Presidente de la Sociedad de Estudios Vascos y de la reunión,
JULIÁN ELORZA.

El Secretario de las mismas,
ANGEL DE APRAIZ.

Batzaŕ onekin amaitu ta osotu zan *Euskaltzaindia*'ren saĩa ta *Eusko-Ikaskuntza*'k izkeltzaiñ beŕieri autaŕki omenezkoa jakiñerazten ziotelariḱ deitu zituan, iraĩaren 21'erako, Donostia'ko Aldunditegira, an beren lenbiziko batzaŕa izan zezaten.

II

EUSKALTZAINDIA'REN

LENENGO URTEKO BATZAŔAK

Mila bederatzireun eta emeretzi-gaŕen urteko uŕiĺaren zazpitik, mila bederatzireun eta ogei-gaŕeneko uŕiĺaren len eguneraño, Euskaltzaindia'k bere kideak batzaŕean ogei-ta-bi bider bildu zituan.

BILBO'n, 1920'ko otsaiĺaren 16 eta 17'an; epaiĺaren 24 eta 26'an.

DONOSTIA'n, 1919'ko uŕiĺaren 7 ta 26'an (goiz ta aŕats); azaroaren 13 (g. ta a.) ta lotaziĺaren 23'an; gero, 1920'ko urtariĺ edo iĺbeltzaren 7 ta 8'an, joŕaiĺaren 25 ta 26'an, oŕiĺaren 24 ta 25'an, garagariĺaren 22 ta 23'an.

IRUÑA'n, 1920'ko uztaiĺaren 23 ta 24'an.

Ona emen, egunetik egunera, batzaŕ orietan Euskaltzaindia'k bururatu dituan lanak:

LENDABIZIKO TA BIGAŔEN BATZAŔAK

(Donostia'n, Gipuzkoa'ko Aldundiaren jauregian, uŕilaren 7'an)

ALKIETAN ZEUDEN: Julian Eloŕza, Gipuzkoa'ko Aldundi ta Eusko-Ikaskuntza'ren Buru dana; Angel de Apraiz, Eusko-Ikaskuntza'ren idazlari lena; Ageŕe, Agiŕe, Azkue, Broussain, Campion, Eguzkizta, Eleizalde, Inzagarai, Lhande, Olabide ta Urquijo, euskaltzaiñak.

I.—GOIZ BATZAŔALDEA

1. ELOŔZA jaunak euskaltzaiñ beŕieri ongi-etoŕizko aguŕa euskera garbiz emanez-kero, Eusko-Ikaskuntza'ren idazlariak ezagutarazi zuan iraiĺaren 21'ko batzaŕean izendatu ziran euskaltzai-

ñak, bat ez besteak, onaŕtu zutela egin zieten eskaiñia. Ezesle bakaŕ hura Adema apaiz jauna zan. (1)

Oŕen ordez BROUSSAIN eta LHANDE'k eskatu zuten Martin Landerreche, lapuŕtaŕ apaiz, ta *Euskalzaleen-Biltzaŕ*'eko idazkizaiñ jauna izendatua izan zediĺa. Ta guziak, autaŕkiz, onetsi zuten. (2)

2. Era berean Euskaltzaindia'k itzaŕtu zuan Aita Leiza, S. J., Kastiĺa'ko Lenburu Aguŕgaŕia'ri idaztea, ark Aita Olabide'ri, al baldin bazan, euskerazko lanetarako beaŕ duan astia eman zezayon. Autaŕki ortan OLABIDE ta LHANDE, bere Lenburuari diozkaten itzala gatik, etziran saŕtu.

3. ELORZA'k orduan Euskaltzaindia'k bere Zuzentzaiĺe edo Burua autatzea eskatu zuan. Baña ¿nolakoa izango ote zan? ¿Betikoa edo epe batekoa? Geienak bildu ziran ELEIZALDE eta LHANDE'ren aburuari: epe batekoa izan bear zala, bi urtetakoa, baña bera bietan ta geiagotan autatu litezkena.

---

(1) Ona aren ezezkoa:

Baiona, buruilaren 28'an, 1919'an.

Ene jaun onak,

Eskerrik minenak dauzkitzuet zuek nitaz egin duzuen hautuaz; bainan behar dautzuet berehala aitortu ez naizela gei hoinbertze goretsia izaiteko. Ezen, zuen lanetan deus onik egitekotz, lagun bakochak behar lituzke jakin gure Euskal-herriko mintzaira mota guziak. Eta nik erranen dautzuet lañoki ez dakizkatala batere ez Bizkaiako ez Gipuzkoako eskuara bereziak.

Bertzalde, oraiko nere egitekoekin, ez nuke astirik aski zuen bilkuretan behar liteken bezen maiz aurkitzeko. Baditut bi astekari ene gain: bat, ezagutzen duzuen «Eskualduna»; bertzea, jaun apezpikuaren astekaria, «Bulletin Religieux du Diocèse de Bayonne». Hoik guzien gainerat, niri emana zait Baionako eliza nausian behar direnen erostea, horko ontasunen zaintzea eta artatzea.

Errechki ikusten duzue, holako lanekin bertze deus guti egin dezaketala. Beraz zuhurtzia liteke hauta dezazuen, ene orde, bertze norbeit, nik baino asti eta jakitate gehiagorekin lagunduren zaituztena.

Othoizten zaituztet, ene jaun onak, onets detzatzuen, ene eskerrekin, agurrik hoberenak.

J. Blaise Adéma
Baionako Kalonjea.

(2) Ikus. Eusko-Ikaskuntza'ren txartel-kutxan gordea dan batzaŕ oŕen erabakia, erderaz ta idazkiñaz idaztia. *(Archiv. de Eusk. Ikask., docum Academia Vasca A B.)*

Gai oŕetaz Euskaltzaindia'ren Araudiak diona irakuŕi zan ta autaŕkiak bildu ziran.

Lendabiziko autaldian iñork, bear diran baiak etzituan beretu. Bigaŕenean AZKUE, zazpi autaŕkiz, autatua izan zan.

Ona emen autaŕkuntza oŕen gora-beerak:

	LEN INGURUAN	BIGAŔEN INGURUAN
AZKUE'ri	5 autaŕki	7 autaŕki
CAMPION'eri	3 »	3 »
OLABIDE'ri	2 »	1 »
URQUIJO'ri	1 »	

ELOŔZAK Azkue Euskaltzaindia'ren Buru izendatu zuan. Orduan au bere lendakarizko alkian jaŕi zan eta euskaltzaiñ guzieri eskeŕak eman zien, esanaz:

«Eskeŕak, lagun maiteak, aulki onetan eserarazi nauzutelako. *Ziri* ta *suri* dedala uste det zuen autatze au: ziri, auŕerantzean orainarte baino ere gogoŕago lan egin dezadan; sari, lan egin ditudanen ezaugaŕitzat. Gure egipidea (programa) beste bi itz auetan sar edoditeke: *emeki* ta *gizonez*. Emeki, biguñ, astiro; baina ez emakume bezela, gizonai dagokitenez baizik. Gure lanetan beaztopoa, eragozpen ta buruauste, zirikada ta nayezak maiz izango ditugu enura gabe. Iraunkor ta gogotsu bagera, azken on batera elduko dira gure lanak.»

5. Berealaxe beste arduretarako gizonak autatu zituzten:

Diruzaigorako: AGEŔE, 4 aut. (3 Eleizalde'ri, 3 Intzagaray'eri, 1 Urquijo'ri)

Liburuzaiñgorako: URKIJO, 8 aut. (3 Eleizalde'ri)

Zadoŕlarigorako: ELEIZALDE, 9 aut. (2 Lhande'ri)

6. Euskaltzaindia'ren Eusko-Ikaskuntza'rekiko begiruneak adiskidantza osozkoak izan bear zirala erabaki zan, Euskaltzaindia Eusko Ikaskuntza'ren alaba (naiz askatua) dalako.

7. Gai ori ta beste aŕlo batzuk beaŕ bezela argitu beaŕez Euskaltzaindia'k eskatu zien Azkue, Eleizalde ta Olabide'ri, batzorde batean jaŕi-ta, *Araudi estari* bat (Reglamento interior) gogoratu ta idatzi zezaten.

8. Euskaltzaindia'k ¿non izango zuan bere egoitza edo bizitokia? ¿Bilbo'n ala Donostia'n? ELEIZALDE'k, gogo ta biotz beroz Bilbo autatua izan zedila eskatu zuan, darakuskun Euskalduntasun ta erikoitasunari erantzuteagatik. Ta ala egin zan, baña edozeiñ eritan batzarak biltzeko askatasun osoz. (1).

9. Azkenik, Euskaltzaindia'k nondik bere bizipidea bilduko ote zuan, kideen artean ikertu zan. *Eusko-Ikaskuntza*'k ematen diozkan elpideez gañera, Euskalerriko Aldundi ta beste Baltzu ziñezkoeri laguntza eskatu bear zitzayela erabaki zan. (2).

Oarak. Itzartu zan bezela, Euskaltzaindia'k:

1nik. Landerreche euskaltzaiñtzat autatu zuan.

2nik. Aita Leiza I'sen L'ko buruordekoari, esan dan eran, idatzi zion.

3nik. Azkue buru, Agerre diruzaiñ, Urkijo liburuzaiñ, ta Eleizalde idazlari jarri zituan.

4nik. Lau Aldundi'eri bizipidezko laguntzak eskatu zitzaizkiten.

II.—ARATSALDEKO BATZARALDEA

1. Euskaltzaiñ deduzko (Académicos de honor) ta euskaltzaiñ urgazle (correspondientes) batzuk izendatu bear zirala Euskaltzaindia'k erabaki zuan. Txede ortarako, omen geienezko euskaltzaleen izen lerokada bat bein-beinean bildu zan ta idazlariari, izen pilo ori idazkailuz jo ta kideen artean yaur zezan agindu zioten,

---

(1) Ikus. aitatu degun erdel idazkiñitza: «El domicilio de la Academia, á propuesta del señor Eleizalde y consultados los académicos de otras regiones, se resolvió establecerlo en Bilbao, como tributo debido al fuerte impulso que surge de aquella villa para todas las manifestaciones de la vida vasca. Allí radicarán las oficinas y demás dependencias estables de la Academia, sin perjuicio de que las reuniones puedan celebrarse en San Sebastián y otros puntos que se juzguen convenientes.»

(2) «La Academia recabará del país, y especialmente de sus Corporaciones públicas, la concesión de donativos y subvenciones que le permitan disponer de fondos propios, aparte del auxilio que le preste la Sociedad de Estudios Vascos» *(Comunic. á la Prensa, octubre 1920)*

zetoŕen batzaŕan autatu beaŕ ziranen izenak nork berak ondo gogoratu ta begizta zitzan. (1).

2. Euskeraren idazkera Euskaltzaindia'k autetsi arteraño, edozeñez idatzi ditekela erabaki zan. (2).

3. Euskaltzaindia'ren araudia zuzentzeko autatu ziran euskaltzaiñak Bilbo'n uŕiĺaren 19'an, ta euskaltzaiñ guziak beren irugaŕen batzaŕerako Donostia'n uŕiĺaren 26'an biltzea agindu izan zan.

4. Bere lan guzien buruan Jainkoaren izena ipiñi naiez Euskaltzaindia'k au erabaki zuan: Kide guziok, Santa Maria'ko eleizan bildurik, zetoŕen batzaŕaren goizean, Gogo Santua'ren meza lenik entzun zezatela.

5. Azkenik BROUSSAIN'ek bere kide guzieri eskatu zien iñoiz Euskaltzaindia'ri auŕkazko Lagundi'ren-bat an edo emen jasoko balitz, oŕeri oraindanik bere izen eta laguntza betiko uka zezatela. Ta guziak, gogo biotzak bateraturik, Euskaltzaindia'ri ziñ oŕi eman zioten. (3).

Oaŕak. Esan-ta, auexek egin ziran:

1k. Idazlariak kide bakoitzari euskaltzale geienen izen piĺoak bidali zizkion.

---

(1) «En la próxima sesión plenaria se designarán los académicos correspondientes, para lo cual se formó en la reunión última una lista de los más distinguidos cultivadores del idioma vasco, de todas las regiones y escuelas literarias, como también de las personas de gran relieve científico, de fuera del país, cuya labor en la materia les hace merecedores del título de Académicos Honorarios.» *(Antxe.)*

(2) «En lo que respecta al lenguage y ortografía euskérica que se han de emplear, se acordó que hasta que la Academia adopte otras resoluciones sean los que cada autor ha venido acostumbrando.» (Archiv. *Eusk. Ikas.* docum. *Acad. Vasc.)*

(3) «Terminó la reunión con entusiastas acuerdos adoptados unánimemente á propuesta del señor Broussain, alcalde de Hasparren, de firme adhesión á la Academia que con el apoyo que ya le han otorgado las cuatro Diputaciones Vascas y la suma de voluntades que en ella convergen y que se desea cada día mayor, puede realizar una obra en pro del euskera, que emprendida con tal oportunidad, mesurados propósitos y sereno entusiasmo, hace esperar que sus resultados han de ser aplaudidos por todos.» *(Comunic. Prens. octubre. 1920)*

2k. Araudiaren zuzentzaileak (Azkue, Eleizalde ta Olabide) Bilbo'n, urrilaren 19'an, bildu-ta, eskaturikako egikizunak bete zituzten.

3k. Bi batzar orietako beri ta erabakiak, idazkizaiñaren eskuz, izparringi edo egunkarietan jariak izan ziran.

IRU TA LAU-GARREN BATZARALDEAK

(Donostia'n, Gipuzkoako Aldundiaren jauregian, urrilaren 26'an).

ALKIETAN ZEUDEN: Azkue, buru; Agirre, Broussain, Campion, Eguzkitza, Eleizalde, Intzagaray, Landerreche, Lhande, Olabide, Urquijo.

1. AZKUE'k Landerreche'ri ongi-etorrizko agurrak eman ondorean, onek, Lapurdi'ko euskera garbiz, Euskaltzaindia'ri eskerrak biurtu zizkion.

2. AZKUE'k ezagutarazi zuan Bizkai'ko Aldundi-Buru jaunak eta Bilbo'ko Auzapaiz edo Udalburu jaunak oneritxi zutela Euskaltzaindia'ren egoitza Bilbon izateko asmoa, ta ortarako laguntza osoa eskaiñi ziotela.

3. Aita Leza, Jesusen Lagundi'ko Buruordekoa'k, Euskaltzaindia'k Aita Olabide'rentzat asti geiago eskatu zion eskutitzari emandako asmo onezko erantzupena irakurri zan. Ta Euskaltzaindia'k bere idazlariari agindu zion bere izenean eskerrak Aita Leza'ri biurtu zeizkiola.

4. *Eusko-Ikaskuntza*'k eskeñi ziozkan euskal Abizen ta Tokizeneko agerkaiak *(Dòcumentos de Patronimia y Toponimia vascas)* Euskaltzaindia'k eskuratu zituan.

5. Euskaltzaiñ deduzkotzat *(Académicos de honor):* Patricio de Orcaiztegui Tolosa'koa, Hugo Schuchardt Gratz'koa, Julien Vinson Paris'koa ta C. C. Uhlenbeek Leide'koa autatuak izan ziran.

6. Euskaltzaiñ urgazletzat (Académicos correspondientes) emen dakarzkigun euskaltzaleak izendatu ziran:

Bizkaia'n: Severo de Altube, Gernikakoa.
» Federico Belausteguigoitia, Durangokoa.
» Evaristo Bustintza, Bilbokoa,
» José María Errazti, Bilbokoa.
» Luis González Echabarri, Bilbokoa.
» Juan Cruz Ibarguchi, Eibarkoa.
» Gabriel de Manterola, Eibarkoa.
» Nazario Oleaga, Bilbokoa.
» Amancio Urriolabeitia, Zornotzakoa.
» Pablo Zamarripa, Gatikakoa.

Gipuzkoa'n: Toribio Altzaga, Donostiakoa.
» R. P. Pedro de Lardizabal, S. J., Segurakoa.
» Juan Bautista Larreta, Sorabilakoa.
» Manuel Lekuona, Oyarzungoa.
» Isaac López Mendizabal, Tolosakoa.
» Gregorio Mujica, Ondarabikoa.
» Pedro María Urruzuno, Mendarokoa.
» José Zinkunegi, Erenterikoa.

Nafroa'n: Teodoro Arburua, Etxalarkoa.
» R. P. Celestino de Caparroso, Tudelakoa.
» R. P. Eusebio de Etxalar, Lekarozkoa.
» Fermín Irigarai, Iruñakoa.
» R. P. Nicolás Ormaechea, Jabierkoa.

Araba'n: Odón Apraiz, Gazteizkoa.

Lapurdi'n: Blaise Adema, Baionakoa.
» Jn. Bte. Daranatz, Baionakoa.
» Pierre Dourisboure, Semperekoa.
» Jean Saint-Pierre, Baionakoa.

Benabarre'n: Jean Etchepare, Aldudekoa.
» Julien Heguy, Bezkoitzekoa.
» Georges Lacombe, Baionakoa.
» Fréderic de St. Jayme, Donapaleokoa.

Zubero'n:	J. Bte. Constantin, Ataŕatzekoa.
»	Félix Larrieu, Maulekoa.
»	Justin de Menditte, Mendikotakoa.
»	J. Urruztoy, Baŕkoxekoa.
An-emen:	J. B. Darricarrère, Baionakoa.
»	H. Gavel, Baionakoa.
»	R. Menéndez Pidal, Madridkoa.
»	J. Saroïhandy, Pariskoa.

7. Bilbo'n uŕiĺaren 19'an Araudia'ren Batzordeak zuzendutako *Euskaltzaindia'ren Araudi estarizko gaia* gero irakuŕi zan, ta mai-gañean utzi zuten, kideak eskuratu ta begira zezaketen.

8. Euskaleŕiko Udal *(Ayuntamientos)* guzieri Euskaltzaindia' ren jaŕkunde ta laguntzazko eskeak jakiñeraztea azkenik erabaki zaṇ.

Oaŕak:

1. Batzaŕ orien auŕetik, kide guziak Santa Maria'ko eleizan alkaŕganatu ziran Gogo Santua'ren meza entzuteko, Zuaznabaŕ Donostia'ko udalburu eta Gipuzkoa'ko Aldundiak ortarako bidali zuan Batzorde'ko jaun batzuk berekiñ zeuzkatela.

2. Bilbo'ko Udalak ta Bizkaiko Aldundiak Euskaltzaindia'ri bizitokitzat eskaiñi ziozkaten etxeak Azkue ta Eleizalde'k ikusi ta ikeŕtu dituzte. Iri artan eraikitera dijoazen *Bilkindegi* beŕiko etxean Euskaltzaindia'rentzat berezitako gela gaiak begietsi ta oneritxi zituzten.

3. Euskaltzaindi ta Eusko-Ikaskuntzaren idazlariak Urgazleeri erderaz, (euskerazko idazkera oraindik erabaki etzalako), beren izendatzearen beŕiak gaztigatu zizkioten.

Gaztelerazkoak onela zion:

San Sebastián, 27 de Octubre de 1919.

Muy señor mío: La Academia de la Lengua Vasca, en su sesión celebrada el día de hoy, ha nombrado á usted, por unanimidad, académico correspondiente, con derecho á asistir, con voz pero sin voto, á las asambleas ordinarias de esta Corporación.

Confiamos en que por el amor que profesa usted al idioma, se servirá usted aceptar el cargo que se le confiere é ilustrar á la Corporación con sus reconocidas luces. Esperamos que en el plazo de quince dias, á partir de la fecha de la presente, tenga usted la bondad de comunicar á cualquiera de los dos firmantes, su aceptación.

En tanto, quedamos de usted atentos y seguros servidores que le estrechan la mano,

El Director de la Academia,
Resurrección María de Azkue.

El Secretario de la Academia,
Luis de Eleizalde.

Idazki au erderaz bidaltzen zaitzu, Batzar aunek ez dualako oraindaño yarraituko duan idazkerarik erabaki. Barkatu, aren.

Las respuestas al Director (Campo Volantín, 15, 3.°, Bilbao) ó al Secretario (Chalet Gainzuri, Iralabarri, Bilbao).

Prantzerazkoan argitasun batzuk ipiñi ziran, Lapurdi, Benabarre ta Zubero'ko Euskaldunak emengo berri gutxi dakizkitelako. Derasa:

Saint-Sébastien, Palais de la Députation de Guipuzcoa
26 Octobre 1919.

Monsieur et cher compatriote:

L'Académie de la Langue basque, dans la session qu'elle a tenue aujourd'hui au Palais de la Députation de Guipuzcoa, a décidé à l'unanimité de vous nommer *membre correspondant*. Ce titre vous octroie la faculté d'assister aux assemblées ordinaires de l'Académie avec voix consultative, à l'exclusion cependant, du droit de vote et de l'indemnité de déplacement.

L'Académie est constituée suivant le vœu adopté à l'unanimité par le Congrès d'Oñate en Septembre 1918 en présence des délégués de tout le pays basque. Le Labourd, la Basse-Navarre et la Soule y étaient représentés par ses députés au Parlement et ses délégués, groupés autour de S. G. Mgr. Gieure.

L'Académie est établie sous le patronage officiel et avec l'appui financier des 4 Députations d'Alava, Biscaye, Guipuzcoa et Navarre et de nombreuses municipalités de ces 4 Provinces. L'Académie comprend 1°) 12 membres titulaires, tous Basques, répartis en 2 sections: la section philologique et la section de propagande.—2°) 4 membres honoraires et 4 membres correspondants étrangers.—3°) 30 membres correspondants basques dont 12 pour la Basse-Navarre, le Labourd et la Soule, chargés de seconder l'Académie dans ses recherches et ses travaux.

L'Académie se propose: 1°) de fixer l'orthographe euskarienne.—2°) d'expurger et de compléter le vocabulaire de la langue dans tous les dialectes en substituant aux termes étrangers les vieux mots basques tombés en désuétude et en élaborant les néologismes destinés à exprimer les concepts

modernes.—3º) de travailler á constituer un *eskuara* littéraire qui servirait de trait d'union aux Basques de toutes les Provinces, sans se substituer, bien entendu, aux dialectes locaux.

Ce serait méconnaître l'esprit de l'Académie que de la considérer comme une sorte de Tribunal sans appel qui voudrait imposer à tous ses arrêts. Elle n'a d'autre but que de coordonner les efforts de tous pour le maintien et l'essor de notre vieille langue.

Nous espérons que votre attachement à notre langue vous inclinera à mettre vos lumières au service de notre Société.

Vous voudrez bien nous communiquer votre décision dans un délai de 15 jours à partir de la présente lettre.

Nous vous prions d'accepter, Monsieur et cher compatriote, l'assurance de nos sentiments les meilleurs.

Le Directeur de l'Académie,
Resurrección María de Azkue.

Le Secrétaire de l'Académie,
Luis de Eleizalde.

Envoyer les adhésions à Don Resurrección María de Azkue, 15, Campo de Volantín, Bilbao, ou Don Luis de Eleizalde, Chalet Gainzuri, Iralabarri, Bilbao.

Idazki edo letra hau igortzen dautzugu frantzesez, Biltzarra hunek ez dualakotz oraino erabiltzen egin gogo duen izkiria-moldea. Barkatu othoi.

BOST ETA SEIGAŔEN BATZAŔALDEAK

(Donostia'n, Gipuzkoa'ko Aldundia'ren jauregian, Azaroaren 13'an)

ALKIETAN: Azkue, buruzagi; Agiŕe, Broussain, Campion, Eguzkitza, Intzagarai, Landerreche, Lhande, Olabide ta Urquijo.

I.—GOIZ BATZAŔA (V'na)

1. Buruzagiak idazlari jauna (Eleizalde) Madriden dala darakus, beaŕ-beaŕezko aŕazoetara joana, ta Araudiko II gaŕen arauak emaniko eskubidez, Intzagarai euskaltzaiña idazlari-ordekotzat aukęratzen du.

2. Idazlari-ordekoak euskaltzain-uŕgazletzat izendatukoen erantzun baieztunak, geienak euskerazkoak, irakuŕi zituan:

Bizkai'tik: Nazario de Oleaga (Zeanuri, uŕiĺaren 31), Severo de Altube (Geŕnika, aziĺaren 2), J. C. Ibarguchi ta Gabriel de Manterola (Eibaŕ, az. 3). F. Belaustegigoitia (Bilbao, az. 4),

L. de Echavarri (Bilbao, az. 8), Pablo de Zamarripa (Oquendo, az. 10), ta A. de Urriolabeitia'renak.

Gipuzkoa'tik: José Cincunegui (Rentería, azilaren 1), Gregorio Mujica (San Sebastián, az. 3), Manuel de Lecuona (Gazteiz, az. 3), P. M. de Urruzuno (Mendaro, az. 7), Toribio Alzaga (San Sebastián, az. 8), P. de Lardizabal (Bilbao, az. 10) ta I. López Mendizabal'enak. (Tolosa, az. 10).

Naparoa'tik: P. Eusebio de Echalar (Lekaroz, urril 31) ta P. Celestino de Caparroso'renak. (Tudela, az. 5).

Araba'tik: Odón de Apraiz'ena. (Gazteiz, azil. 4).

Lapurdi'tik: J. Saint-Pierre (Baiona, az. 4) ta J. B. Daranatz' enak (Baiona, az. 6).

Benabarre'tik: J. Heguy (Bezkoitze, az.), ta F. de St. Jayme' renak (Donapaleo, az.).

Zuberoa'tik: J. Urruztoy (Barkoxe, az. 4), J. de Menditte ta J. B. Constantin'enak (Atarratze, az. 7.).

Erantzun etzuteneri, urengo batzar-egunerarte epea luzatzea itzartu zan.

3. Euskaltzaiñ urgazle an-emengoen artean jartzeko autetsirik izan ziran: P. Manuel de Ariandiaga, M. I. C. M., Carmelo de Echegaray, Spencer Dodgson, H. Winkler, H. Urtel, T. Linschmann ta Albert Léon.

II ARATSALDEKO BATZARRA (VI'na)

1. Euskaltzaindia bere barneko arau, Olabide'k idatzi ta Azkuek euskeraratutakoak, ikerr ta aztertzen arduraz asi zan. Ortarako euskaltzaiñ guzien eskuetan arau auek elaztiz moldatu-ta emanak izan ziran. (1).

(1) Auxe zan gutuntxo orren len ateraldia: *Reglamento interior de la Academia de la Lengua Vasca. Euskalzaingoaren araudi estaria.* Editorial Vasca. Euzko-Argitaldaria. Bilbao 1919. Amabost ori, in-16 einekoak, dauzka.

2. Aztefpen ofen ondoan era befi batean apainduak gelditu ziran 2, 3, 9, 16, 17, 19, 28, 29 ta 30 gafen arauak ta Olabide'ri kidpak agindu zioten zetofen aldirako autafkigintzari ta Eusko Ikaskuntza'rekiko yardunbideari zoazkonak Euskaltzaindia'ren gogoaren araura befitu-ta idatzi zitzan. (1).

3. Batzafkide batek Euskaltzaindia'ri jakiñerazten dio, *Donostia'ko Udal-Bilkindegi'ko* (Museo Municipal de San Sebastián) Batzordeko jaunak, udalburuaren onespenez, afitu duten erabakia. Erabaki onek Bizkaia, Gipuzkoa, Araba ta Napafoa'ko Aldundiak goresten ditu laguntza berezia Euskaltzaindia'ren iraspenerako aldeztu dutelako, ta zorionezko agufak bai Eusko-Ikaskuntza bai Euskaltzaindi berari damazkie. Onek, txaloka, onesten ditu zorionaguforiek eta Eusko-Bilkindegi'ko jauneri eskefak biufitzen diezte.

4. Azkenik, Batzafburu jaunak, ufengo batzafaldietako egun, toki ta egikizunak dakafzkien txartel bat euskaltzaiñ bakoitzari aufetik bidaltzea bere lepoko afitzen duala, dasa.

Oafak:

1. Euskaltzaindia'ren deiari erantzun etzioten euskaltzaiñ omenezko ta ufgazle-gaientzat luzatu zan erantzuteko epea.

2. Intzagarai, idazle-ordekpak, Araudia'ri eginikako aldakuntzak, ufengo ateraldian jafitzeko asmoan, bildu ta gorde zituan.

3. Olabide'k bere gaiñ afitu zuan autafkigintzaren araudi befia jostea.

4. Eusko-Bilkindegi'ko jauneri Euskaltzaindia'k eskefak eman zizkien.

5. Egun ofitatik aufera, gure Buruak Batzafaldietako egun, toki ta erizkizunak dakafzkiten txafitelak bidali dizkigu.

---

(1) Orduan ipiñitako eraskin eta aldakiñak, Araudiaren bigafen ateraldian dakuskiketzu. Ona ofen izen eta itxura: *Euskaltzaindiaren bafneko araudia. Reglamento interior de la Academia de la Lengua Vasca* Bilbao. Euzko Argitaldaria. Editorial Vasca, 1920 Ogeita lau (12+12) ofi in-16 eineko. Lan ardurazkoa izanafen, utsune batzuk safitu zaizkio; bat 28 g. arauan; Euskaltzaindiak «afgitaratu naiz ilunpekoak»-en ordez, «afgitaratu naiz afgitaratzekoak» jafitzea agindu zan.

ZAZPI TA ZORTZIGARREN BATZARALDEAK

(Donostia'n Gipuzkoa'ko Aldundiaren jauregian, Iotazilaren 22 ta 23'an).

ALKIETAN: Azkue, Agirre, Broussain, Campion, Eleizalde, Eguzkitza, Intzagarai, Landerreche, Lhande, Olabide ta Urquijo.

1. Azken batzaraldearen ondorean euskaltzain urgazle-gaiak emandako erantzupenak Idazlariak aipatu-ta irakuri zituan: iru ezezko ta bi baiezko. Ezezkoak, E. Bustintza (Bizkaia), Georges Lacombe (Benabarre) ta B. Adema apaizarenak (au Lapurdikoa); baiezkoak, Teodoro de Arburua (Echalar, azar. 13) Napartar ta J. Etchepare (Aldudes, azar. 20) benapartarenak.

Era berean euskaltzain urgazle batzuen onespen eta eskerak agertu zaizkigun: Carmelo de Echegaray (Gernica, azil. 16), P. Manuel de Arriandiaga (Madrid, azil 19) ta Albert Léon'enak (Baiona, azil. 26).

Gero gure Buruzagiak irakuri zigun Patricio de Orcaiztegi Tolosa'ko Apaiz-nagusiak idatzi zion ezezko erantzupena.

2. Aita Olabide'k zuzendutako autarkigintza-gai ta Euskо-Ikaskuntza'rekiko yardunbide berria Euskaltzaindia'k aztertu ta onartu zituan. *Araudia*'ren bigarren ateraldiko gutunean aurki ditzaketzu.

3. Azkenik Euskaltzaindia'ri eman bear zitzayon izenaz ta Araudia'ren azterpengai batzuez arduraz itzegin zan.

BEDERATZI TA AMARGARREN BATZARALDEAK

(Donostia'n, Gipuzkoa'ko Aldundia'ren jauregian, urtarilaren 8'an)

ALKIETAN: Azkue, Broussain, Campion, Eguzkitza, Eleizalde, Intzagarai, Landerreche, Lhande, Olabide, Urquijo ta Cincunegui euskaltzain urgazlea.

I URTARIL̄AREN 7'ko BATZAŔA (IX'na)

1. Euskal-Eŕiko Aldundi, Udal, Alkaŕgo ta Baltzueri, euskerari dagozkion gai oroetan Euskaltzaindia'ren erabakiak onetsi ta eutsi dagiezala eskatzea itzaŕtu zan: orobat, Eŕian agertzen diran albistari ta izpaŕingi guziei.

2. «Baŕneko Araudia»-ri azken ikustaldi bat eman zioten. Oŕela, 3, 11, 17, 30, 32, 44, 45, 46, 47 ta 48 g. arauak azteŕtu zituzten, batzuk zuzenduz, besteak ziran bezala gordetzen zituztelarik, ta lan oŕetzaz betikotz gogoŕtua gelditu zan *Euskaltzaindia'ren baŕneko araudia.*

3. Geroxe, eztabaidan ezaŕi zan, *euzk* ala *eusk* danetz gure izkuntzaren izenak dakaŕen len itz atala. AZKUE'k, «*eusk*» antziñakoak ta euskal-alderdi geienak darabilten itz ta elekera zala; ta EGUZKITZA'k, oraiñ beñikpeiñ askok, ta balimba geienak Egoaldeko Euskal-Eŕian «*euzk*» dasatela, aipatu zuten. Aŕloa luzaro ikeŕ ta azteŕtuz gero, autaŕkitara eman zuten. «Eusk» otsaren alde zortzi autaŕkik, ta «euzk» aintzat artzeko bik yo zuten. Beraz «eusk» idaztea bein-beintzat erabaki zan.

4. Izen oŕen len atala zuzendu ta, bigaŕena azteŕtu zuten: ¿eusk*a*ra ala eusk*e*ra? Lan gaŕatza, guzien aburuak bateratzea. Ipaŕaldeko iru euskaltzaiñak ta Napaŕtaŕ biak, «*a*»-ren alde; «*e*»-ren alde Bizkai eta Gipuzkoar bostak.

Lenengo autaŕkian ori. Bigaŕenean «*a*»-tiaŕbat «*e*»-tiaŕtu zan. Irugaŕenak beste bat «*e*»-ren aldez bildu zuan. Beraz, «*e*»-ren alde iru bakaŕik auŕka ziralarik, *euskera* jaŕi bear zala erabaki zan.

5. «Euskera» zanez geroz ¿nola esan bear genuan: «eusk*e*ldun ala «eusk*a*ldun»? Ortan, eŕazki, bigaŕena dala gaur egunean erabiliena, erakutsi izan zan. Autaŕkitara yo-ta, zazpi izan ziran «*a*»-ren aldez, ta oŕela «euskaldun» esan eta ezaŕi bear zala itzaŕtu zan.

6. Gero «academia», «académico» ta abaŕ euskeratzeko era egokiena zeiñ izango ote zan ikeŕtu zuten.

AZKUE'ren esanaz, «acadèmico»-rentzat «euskal-zaiñ» erabiltea, guziek onetsi zuten. «Academia»-tzaz guda gogoŕagoa izau zan, baña, noizbait, «-di» atzizkira oro bildu ziran, ta izen auxe aitatu zuten: «Euskalzain-di-a».

7. Azkenik, «euskalzain» ala «euskaltzain» izango ote zanetz eztabaidatu zan. «Tzain»-en alde, irakuŕkizun luze ta mamintsu bat irakuŕi zuan EGUZKITZA'k; ta «zain»-en aldez apaindutako beste irakuŕkizun ikusgaŕi batez erantzun zion AZKUE'k. Bi ikeŕpen oriek gutun onen bigaŕen Atalean ediro ditzaketzu. (1).

Autaŕkitaratu-ta, «zain»-en aldeko bost agertu ziran, eta lau ostera «tzain»-en alde, ta txartel zuri bat gaiñera.

Bigaŕen autaŕkitaldean «zain»-ek 6, ta «tzain»-ek 4; irugaŕen ta azkenean «zain»-ek 4, ta «tzain»-ek 6 bildu zituzten

8. Ori epaitu-ta, abots batez, ementxe dakaŕzkigun euskal itzak aitatu ziran:

Lengua vasca a) nombre: *euskera.*
» » b) prefijo: *euskal.*
Vasco: *euskaldun.*
Academia de la Lengua Vasca: *Euskaltzaindi.*
Académico » *euskaltzaiñ.*
Cargo de » *euskaltzaingo.*

II URTARILA 8'ko BATZAŔA (X'na)

1. Euskaltzaindia'ren bi Batzordeetako burutzat: Campion eta Broussain, autatu zituzten Yauŕsaiĺe'erako; Ikeŕsaiĺe'erako, Urquijo.

2. Gregorio de Maidagan apaiza, idazlari ta idatzaiñpeko autetsi zan.

---

(1) Eguzkitza'rena: «*Euskalzain ala euskaltzain?*», ta Azkue'rena: «*Gure* Academia *oni dagokion euskal-izena*» Ikus. «*Euskaltzaindia'ren agiriak*» izendun gutun aunen II'g. atalean.

3. Bizkai ta Gipuzkoa'ko Aldundieri, Bilbo'ko Udalari eta *Eusko-Ikaskuntza*'ri berengandik aŕtutako laguntzagatik, biotz-etikako eskeŕak ematea onetsi zan.

4. Euskaltzaindia'ren ikuŕitza «Ekiñ eta yaŕai», eta beraren ikuŕdia Areitz Gurutzeduna izango zala erabaki zuten.

5. Elizti-ikaskuntzari yaŕaitzeko atzeŕira yoan nai litezken ikasle gazteak lagundu eta sarista zitzaten, Aldundi'eri eskatzea agindu zan.

6. Idazkeratzaz yaŕdun zan geroxe. Eztabaida baŕik, izki-ikuŕ aunitz egokietsi ziran. Bakaŕ bat astiroago begiratu izan zan, «s» bustiari (eliztian esan oi dan bideż) dagokiona. Autaŕkitara yo-ta (autaŕki batzuk auŕka zeudelarik), izki aren ikuŕtzat «x» autetsi zan

Beraz, Euskaltzaindia'k beretzakotu duan euskal abeze auxe da:

a, e, i, o, u, ü

a, e, i, o, u, ü (Suduŕ-aboskientzat, euskalkiren baten beaŕ balira, izki orien gaiñean maŕa txikibat jaŕi.)

b, d, d̄, f, g, h, j, k, l, l̄, m, n, ñ, p, r, ŕ, s, x, t, t̄, ts, tx, tz, y, ż.

7. Euskaltzaindia'k gure izkerazko idazle guztiei eskatzen die aŕen, ahal dalarik beintzat, idazkera auxe, ta besterik ez, erabili dagiela.

Oaŕak:

1. Ona egun artan egin izan ziran autaŕkien gora berak:

A. «*Eusk*» ala «*euzk*»-en aldez:
«Eusk»-en alde: 8 autaŕki.
«Euzk»-en » 2 »

B. Eusk-«*ara*» ala eusk-«*era*»-ren alde:
Len autaŕkaldian: «ara»-ren alde, 5; —«era»-ren alde, 5.
2'gaŕen » » 4;— » 6.
3'gaŕen » » 3;— » 7.

C. Eusk-«*al*»dun ala eusk-«*el*»dun'en alde:
Eusk-«al»dun'en alde: 7 autaŕki.
Eusk-«el»dun'en » 3 »

D. Euskal-«*zain*» ala euskal-«*tzain*»'en alde:

	«Zain»'en alde	«tzain»'en alde.	
1'engo autaŕk.	» 5	» 4	(ta zuri bat)
2'gaŕen »	» 6	» 4	
3'gaŕen »	» 4	» 6	

2. Egun aŕtako bigaŕen batzaŕaldiko 7 gaŕen erabakiaren arauaz, Euskal Eŕiko idazle geieneri oaŕ au gure idatzaiñak bialdu zien:

«Donostian, iĺa aunen 7'an Euskaltzaindia'k izan eban Batzaŕean, abots batez, daŕain erabagi auxe aŕtu eban:

«Gure Eŕian agertzen diran albiztari edo izpaŕingi oroei eskatu, euskerari dagozkion gai guztietan, naiz idazkera, iztegi ta enparauetan, Euskaltzaindi aunen erabagiak onetsi ta eurentzakotu dagiezala».

Erabagi ori betetzeaŕen noakitzu orain, berauxe zeuri adi-arazoaz, eskakizuna aintzakotzat aŕtuko dozularen itzadopenaz.

Goiko Jaunak luzaŕoan yagon bezagi».

Bilbo 1920-Urtaŕiĺaren 15'an.

Euskaltzaindia'ren Zadoŕlaria,
Eleizalde'tar K.

Beaŕ bezela,
Euskaltzainburua

AMAIKA TA AMABIGARREN BATZARALDEAK

(Bilbo'n, Bizkai'ko Aldundia'ren jauregian, otsailaren 16 ta 17'tan)

ALKIETAN: Azkue, Broussain, Campion, Eguzkitza, Landerreche, Lhande, Olabide, Manterola ta Belaustegigoitia urgazleak.

I.—OTSAILAREN 16'eko BATZARRA (XI'na)

Batzar ortan artuak izan ziran erabakiak auek ziran:

1. Domingo Agirre gure lagun zanaren oleŕki edo neurtitzak argitaratzea Euskaltzaindia'k bere gain ta bere kutxatik artu-ta, Carmelo de Echegaray euskaltzain urgazleari eskatu zion gutun ori antolatzea.

2. Ainbat lasterren argitaratu zedila Euskaltzaindia'ren albistari edo alderoko agerkari bat opatu izan zan.

3. Iztegia atontzeko Batzorde bat jarri zan, ta beste bat Lureresti'rako (Toponimia).

4. Lenengoaren kideak, Azkue, Broussain eta Olabide autatuak izan ziran; ta bigarenarenak, Olabide ta urgazle diran Oleaga ta Odon Apraiz.

II.—OTSAILAREN 17'ko BATZARRA (XII'na)

1. *Junta de Cultura Vasca* deritzaion Bizkai'ko Baltzuaren eskutik Euskaltzaindiak artu zuan, ark eskaiñtzen dituan euskalidaztietarako sariketa batzuk, nori eman bear zaizkion ikeŕ ta gogortzeko lana. Ortarako, Intzagaray, Lhande ta urgazle dan Belaustegigoitia'rekiñ Batzorde bat koropilatu zuan, ta jaun oriek erabakitakoa Euskaltzaindi osoak ikusi ta onartu bear zuala, esan zan.

2. Getxo, Villafranca del Oria, Ernani ta Bergarako Udalak, ta «Jesusen Biotzaren Deya», «Zeruko Argia» ta «Irugarren Prantzizkotarra»-k Euskaltzaindia'ren azken aldiko deiari egin zioten ongietorria agirian jarri ta atsegiñez artu zan.

Oarrak:

1. C. Echegaray'ri Agirre'ren neurtitz argitaratzekoak bialdu ziozkaten:

2. Intzagaray, Lhande ta Belaustegigoitia'k, izparringien bidez, euskal idaztietarako eskeiñtzen ziran sariketak zein eta noizkoak ziran jakinerazi zuten. Euskaltzaindia'ri dagozkion sariketa orien agiria *Euskalerriaren Alde* izeneko agerkarian ikus dezakezu (1920, mayatzeko zenbakian, 85 garr. orian); ta sariztatuak izan ziranak zeintsu ziran jakiñ nai badezu, gure urrengo zenbakiak esango dizu.

3. Gure lagun maite Domingo Agirre zanaren arimaren onerako, euskaltzaiñ guziak, bere Buru Azkue apaizak opaturiko meza bat, otsailaren 17 goizean, Bilbo'ko eliza batean entzun zuten.

AMAIRU TA AMALAUGARREN BATZARRALDEAK

(Bilbo'n Euskaltzaindia'ren bein-beineko etxean epailaren 24 ta 25'tan).

ALKIETAN: Azkue, Broussain, Eguzkitza, Landerreche, Olabide, Urquijo, ta urgazle diran Belaustegigoitia ta Oleaga.

Batzarr orietako agiria Eguzkitza, idazlari ordekoak, ipiñi zuan:

I.--EPAILA'REN 24'ko BATZARRA (XIII'na)

Sei euskaltzain baizik ez giñan bildu ta, beingozko erabakirik ezin artu genezaken, baña eguneko kiriari jarraitu genion.

Lenbizi: BROUSSAIN jaunak, esan zigun «académico correspondiente» adierazteko autetsi genuan itz au: «euskaltzaintzako», bere iritziz luzegia zala ta oŕen ordez beste labuŕago bat aŕtu genezaken ezkero, ori egin beaŕ genuala. URQUIJO jaunak, oŕi erantzuten, esan zuan, zeatzagoen bat idoro aŕte beintzat *lankide* erabiĺi genezakela ta oŕtakotzat gelditu giñan.

Bigaŕen: BROUSSAIN jaunak *j*'ren abots eta idazkeratzaz itzegin zigun, berak gai oŕetzaz idatzitako lana azaltzen zigularik. Lan oŕetan auxe zion: «I, dan bezela, edukiren nuke Bizkaitaŕen eta Zuberotaŕen *j* frantsesa agertzeko ta aldagailu arin batekin (J̄. J̌.) Bizkaitaŕ zonbaiten, Napaŕtaŕen, Benapaŕtaŕen eta Lapuŕtaŕen d̄ adierazteko. Gipuzkoaŕen *jota* agertzeko *jh* edo *hj* erabil al litake».

Euskaltzain-buruak jardetsi zion euskeratzaz egingo diran lanetan bai, abotsen litxak adierazteko, izki oriek eta geyago ere beaŕ izango dirala noski; baña eŕiarentzako idazkietan oŕenbeste ikuŕ era biltzeak, naste ta kaltea lekaŕkela, bere aburuz.

Gero: Euskaltzain-buruak, adierazi zigun Agiŕe jaunak (G. B.) Euskaltzaindia'n utzi zuan utsunea betetzeko, Altube'taŕ Seber, euskalari bikaña, auŕkezten zuala. Auŕkezpen ori orok onetsi genuan.

Azkenez: BELAUSTEGIGOITIA jaunak, euskeraren batasunera jotzeko asmoz, idatzi zituan ogei arau irakuŕi zizkigun eta gabeko zortzietan batzaldi au, oi dan bezela, azken otoitzarekin bukatu zan.

II.—EPAIĹA'REN 25'ko. BATZAŔA (XIV'na)

Atzoko batzaldi-agerian aipaturiko sei euskaltzain eta bi lankideak bildu ziran egun onetan ere Bilbo'n, Euskaltzaindia'ren beiñbeiñeko etxean.

Uŕen dijoazen gai oyek onetsi ziran:

1. Ithuŕy'ren Euskal-Irakaspidearen 12 iyeki Euskaltzaindiak erosi ta ordaindu bitza.

2. Bonaparte'ren idazki argitarakoak Aldundiai eskatu bezazkie.

3. Euskaltzaindia'ren lankide batzuek, ortarako autuak izan zirala oraindik ez dakiten ezkero, erantzun ez duten guziai beŕiz jakin erazi beaŕ zaye.

4. Euskaltzain-buruak, Ageŕe jaunari idatzi bezayo batzaŕetara eldu al izango otedan ala bere euskaltzain kisa utzi nayago ote-duan jakiteko.

5. Araudia iraŕi bedi; baña iraŕkayak, argitaratu baño len, Azkue ta Olabide jaunak beŕikusi ta zuzendu bitzate.

6. Gero, Euskaltzain-buruak idazki batzuek irakuŕi zituan. Altube jaunak, bere idazkian, euskaltzain izateko bere bayetza agertzen zigun. OLABIDE Abak esan zuan Eleizalde jaunaren autaŕkia Altube'ren alde berak zeukala ta onela, zazpi autaŕkiz jaun au autetsi zan euskaltzain izateko.

7. Eusko-Ikaskuntza ta Donosti'ko Udalak zioten beren idazkietan euskal-gayetan Euskaltzaindiaren erabiki oro jaŕaituko dituztela: Bermeo'ko Udalak ere, gai gutxi batzuek lekot, bayetz erantzuten zuan eta, azkenez, *Jaungoiko-Zale*'ren Artezkariak zion Bazkunak gaurgero erabaki oriek onesten dituala; baña lenbiziko Batzaŕ Nagosian idazle bakoitzari nayen zuan idazkera erabiltzeko eskubidea eman zitzayola ta, uŕengo Batzaŕ Nagosia egin aŕte beintzat, *Jaungoiko-Zale*'ren idazleak ezin beaŕtu ditzakela. Eta besterik gabe batzaldi au ere bukatu zan azken otoitzarekin.

Oaŕak:

1. Broussain'ek «J'ren ots eta ortografia'z» idatzitako lan osoa gutun onen II'n Atalean jaŕia dago.

2. Azken batzaŕetan aldatua zeukaten araura, Euskaltzaindia'ren baŕneko araudia, Azkue ta Olabide'k, beŕikuskatu ta beŕiraŕazi zuten. Ori da eskuetan darabilgun 2'gaŕen ateraldia.

AMABOST TA AMASEIGAŔEN BATZAŔALDEAK

(Donostia'n, Gipuzkoa'ko Aldundi-Jauregi'an, ioŕaiĺa 25 ta 26'an)

ALKIETAN: Azkue, Eguzkitza, Eleizalde, Intzagarai, Landerreche, Lhande ta Olabide, ta gañera Altube, Belaustegigoitia ta Cincunegui euskaltzaiñ uŕgazleak.

Batzaŕ auetako agiriak Eleizalde gure idazkizaiñak jaŕi zituan.

I.—IOŔAIĹAREN 25'eko BATZAŔA (XV'na)

Lenbiziz: EGUZKITZA yauñak Batzaldi azkeneko agiria irakuŕi eban eta onetsi izan zan. Geroxe, Buruzagiak Broussain yaunaren idazki bat irakuŕi eban, Batzaldi onetara ezin eldu zala, bere gañerako arazoakatik, adierazotan, uts ori gaiztetxi ez edintzat. Baita bére, aitaturiko euskaltzaiñak bidalitako idazkun bat, *j* dala ala ez dalatzaz, irakuŕi izan zan. Erabagizun ori auŕerantzeko iztea erabagi zan.

2. Gazteiz'ko Gotzain yaunari, berak obetziko leuken Kristaŕ irakastia eskatzea erabagi zan, bein beiñekoan beintzat euskeraldu dedintzat, euskal-ikastoletarako.

3. *Il* eta *in*'en erabagizuna, bere, auŕerantzeko iztea obetsi izan zan.

4. Gero, autaŕkitara yo izan zan, «euskalgi» ala «euskalki» (dialecto) izango zanentz, eta iru autaŕki aldez, bat auŕka ta zuri bi ziralarik, «euskalki» obetsi izan zan.

5. Euskeraren batasun-bideak azteŕtzea ta obetziko litzakena aŕtzea, uŕengo Batzaldirako itzi izan zan.

6. Ageŕe euskaltzaiñaren idazki bat irakuŕi izan zan, euskaltzaingoari uko egiten, arazoz yosia ta zeregiñez betea ei-dagola-

ta, ezin leukelako gura bezela euskaltzaingo ori yaraitu ta bete. Uko ori aintzat artzea erabagi zan.

7. Bilbo'ko Guda-Yaurlariak, Bizkai-Aldundi-bidez, egin daun itaunari, «gaur *Euzkadi,* legez beintzat, Bilbo'ko izparingi baten izena bakarik dala» erantzutea erabagi zan. (1).

8. Bizkai-Aldundiak Euskaltzaindia'ri 40.000 laurlekoren urtesorozkuna eman dautzola aitatu zan, eta beraz, Aldundi ori beat yakozan ezkerak agertzea erabagi zan.

9. Bizkai-Aldunai berak Euskaltzaindia'ri eskatu dautzo, uri ta auzo sar-bideetan ezari dauzan izen-idazkunak begiratu ta aztertu dagizala, uts ala okerren bat ba'lego, bete ala zuzentzeko. Euskaltzaindiak, arazo au gogo onez arturik, berari dagokan bezela, Batzorde bat izentatzea erabagi eban, Azkue, Eguzkitza ta Eleizalde'z eraldua, gai oretzaz euren argitasuna emon egientzat. Au zala-ta, Gipuzko, Naparo ta Araba'ko Aldundiei orobat dagiela eskatzea erabagi zan, arean, uri ta auzo baztertetan edo sar-bideetan, euskal-izenak ezari dagiezala; berebat, Udal euskalduneei, basetxe-izenak euskeraz, ta Euskaltzaindiak bereturiko idazkeraz, ezartzea agindu dagiezala.

---

(1) Ona arlo oren iturburua. Epaila 25'ean gure Buruzagiak ikergai au Bizkai'ko Aldundia'ren eskutik artu zuan:

«Gobierno Militar de la Provincia de Vizcaya. El Juez militar de esta plaza, cumplimentando órdenes del Excmo. señor Capitán General de la región, me interesa gestione se practique una prueba pericial sobre la significación y traducción del concepto «Gora Euzkadi azkatuta», por lo que ruego á V. S. me diga si entre los empleados ó entidades dependientes de esa Excma. Diputación podría efectuarse el referido peritaje. Dios guarde á V. S. muchos años. – Bilbao 20 de Marzo de 1920. L. Arraiz (ó algo así) — Señor Presidente de la Excma. Diputación de Vizcaya. *Decreto.* – Pase á informe de la Academia de Lengua Vasca. – Bilbao 24 de Marzo de 1920.— El Presidente, *Echevarría*».

Esan degun bezela bere kideekiñ itzartu ta, Azkue'k erantzun zuan:

«En cumplimiento del encargo confiado por V. S. á esta Corporación, tengo el gusto de comunicarle que la frase *Gora Euzkadi azkatuta* significa «arriba Euzkadi suelto». La voz *Euzkadi*, oficialmente, no es otra cosa que el nombre de un conocido periódico bilbaíno.

Muy grato le es al infrascrito repetirse á las órdenes de V. S. Dios guarde á V. S. muchos años. —Bilbao 26 de Marzo de 1920.—El Director de la Academia de Lengua Vasca.—*Señor Presidente de la Excma. Diputación de Bizkaya*».

10. Erderazko «Académico correspondiente» adierazteko «euskaltzaiñ-uŕgazle» autetsi zan.

11. Amaŕ ala amaika euskaltzain diranean, erabagirik aŕtzeko, *sei*'ren biltza azki izango zala erabagi zan.

12. Aldundiei euren eskuetan daukozan euskal-eskutitzak eskatzea Gariĺa'raño iztea erabagi zan, Iruña'n orduan izango dan Batzaŕ Nagosiaz era ona izango dala-ta.

13. Katalan-izkeltzaingoari ikaste-ikeŕkunde bat egitea erabagi zan, eta Griera yauna, Eusko-Ikaskuntzaren deyez, bertara datoŕen ezkero, aitaturiko yaun oŕen bidez ango ateak zabal-eraztea erabagi zan. Orobat, Urkixo euskaltzaiñ yaunari, Madrid'en dagola-ta, ango Izkeltzaingoa ikeŕtu ta azteŕtu egiala eskatzea erabagi zan.

Ta besterik ez egoala-ta, Batzaldia amai-erazo zan arauzko eraz.

II.—IOŔAIĹAREN 26'eko BATZAŔA (XVI'na)

(Atzo alkitan zegozen berak, ta gañera: Campion.)

Lenbiziz: j-auzia Broussain yauna etoŕi aŕte iztea erabagi zan, auzi oŕetzaz yarduteko gogo bizia aipatu zualako aitaturiko euskaltzain'ak.

Gero: Irakuŕi eban CAMPION yaunak, berak eta Broussain yaunak eralduriko idazkun luze ta edeŕa, Euskeraren batasunera eltzeko dagokezan bideak zeero ta sakonki agerturik. Irakuŕkizun ori Euskaltzaindiak atzegin betez entzun eban, irakuŕlearen itzak saŕi ta saŕi onetziaz. Gero, iñork eskatuta, abots batez, idazkun ori argitaldu ta ugaririk ugarien zabaltzea erabagi zan. Baita ere, idazkun oŕen gayaz, euskaldun oroen aburuak, naiz aoz naiz idazkiz, aŕtzea erabagi eban Euskaltzaindiak.

Eta geyagorik ez egoala-ta, Batzaldia amaierazo zan, arauzko eraz.

Oarak:

1. Broussain'en bigarren idazki goraxeago aipatu zaitzuna gutunaren II'en Atalean gordea daukazu.

2. Agirre'k, euskaltzaingoa ukatzeaz, utzi zuan Euskaltzaindia'ren diruzaiñgoa, abots batez, Altube euskaltzaiñ gaiaren lepora emana izan zan.

3. Euskaltzaindia'k, erabaki zuan bezela, Campion eta Broussain'en euskera bateratzeko gaiaz idatzitako gutuntxoa argitaratu zuan. (1).

AMAZAZPI TA AMAZORTZI GARREN BATZARALDEAK

(Donostian, Gipuzkoa'ko Aldundi-Jauregian, orilaren 24 ta 25'ean)

ALKIETAN: Azkue, Eleizalde, Eguskitza, Intzagarai, Landerreche, Olabide ta Urquijo.

I.—ORILAREN 24'eko BATZARRA (XVII'na)

1. Gure Buruak, Broussain lankide maitearen eriotza ustegabekoa aipatu zigun, ta itz saminez lagun maite oren gogo-biotzak goretsi zizkigun.

2. Agerkarien bidez, Agirre ta Broussain'ek, lenak bere uko egiteaz, besteak bere eriotzaz Euskaltzaindia'n utzi zuten utsunea ezagutaraztea, erabaki zan.

3. Campion eta Broussain'en «euskera bateratzeaz»-ko gutuntxoa eskuetaratu zitzaigun, ta Eusko Ikaskuntzaren bidez urirrik ta nasaiki zabalaraztea erabaki zan.

---

(1) Ona aren izena: *Informe de los señores académicos A. Campión y P. Broussain á la Academia de la Lengua Vasca sobre unificación del euskera.* Bilbao. Imprenta del Ave Maria. 1920. In-32 eineko 20 orri.

4. Euskaltzain batzuk, egiĺeak bere idazki ori, noizbait Bilbon, leku zabal ta idiki batean, irakurtzea egokitzat erakutsi zuten, edozein entzulek bere aburua agertzea ziĺegi zualarik.

5. Esan izan zan Gipuzkoa'ko Aldundia'ri, ark len bere diruz biŕargitaratu zuan Aita Mendiburu'ren «Jesusen Biotzaren Devocioa» deritzayon gutunaren zenbaki saldugabekoak, Euskaltzaindia'rentzat eskatu beaŕ genizkiola, ta alaxe egin zan.

6. Gero erabakitxo batzuk artu ziran: 1'na, Intzagarai'ri Euskal oleŕki edo neuŕtitz oberenak mordo batean bil zitzala agintzea; 2'na, idazlari ordekoa gure idazkizaiñari laguntza emateko batzaŕetara agertzea; 3'na, beŕiz euskaltzaiñ deduzko uŕuti daudenai bere euskaltzaingoko beŕia jakiñaraztea; 4'na, urte amaya baño lenago, Euskaltzaindia'ren lanak gutun batean argitaratzea.

7. Azkeṇik, Araba ta Bizkai'ko Aldundia'k Euskaltzaindia'ren erabakiak onesten zituztela zekaŕten eskutitzak irakuŕi ziran.

II.—ORĪLAREN 25'eko BATZARA (XVIII'gna)

1. Aita Zabala'ren ipuiak argitaratzea onetsi zan.

2. Carmelo Echegarai'ri, Domingo Agiŕe-ren oleŕkietarako apaindu bear zuan itzauŕea gertutzen leia zedin eskatzea erabaki zan.

3. Aita Anton, Eŕoman dagon Jesus'en Lagundi'ko euskaltzaleari idaztea itzaŕtu zan, zeintsu diran Italian argitaratuko elizti-ikeŕpenezko gutun onenak (obras de Ĭingüistica) jakiteko.

4. Diruzaiñari eman geneikion, Bizkai'ko Aldundia'ri, aŕk itzeman zigun diruaren erdia eskatzeko eskua.

5. Euskal atzizti (sufijos vascos) gaiaz derasaten liburuak Euskaltzaindia'k eros litzan agindu zan.

6. Euskal-izkidetegi bat (Diccionario de rimas vascas) antolatzeaz aburu batzuk erabili ziran.

7. Campion'eri eskuaŕtean dauzkan lanak «Euskera'ren iztegi kondairazkoa» ta «Antziñako toki-elestia» (Dicccionario histórico de la Lengua Vasca y Toponimia antigua) zein eineratuak diran galdetzea erabaki zan.

8. Ayestaran'en eskutidaztiak ikeŕtzeko asmoz, Euskaltzaindia'k bere eskuetan jararazi zituan.

9. «Dictionnaire des idées suggérées par les mots» deritzaion liburu prantzesa eskuetan aŕturik erakutsi izan zan nola oŕezaz lagundu giñateken gure euskara xee-xeeki ikeŕtzeko. (1).

Oaŕa:

1. Oŕiĺaren 24'eko amaŕetan, Euskaltzaiñak Donostiako Andre Maria'ren elizan bildurik, Broussain bere lagun zanaren oroitzapenetan meza bat opa ta entzun zuten.

EMERETZI TA OGEIGAŔEN BATZAŔALDEAK

(Donostia'n, Gipuzkoako Aldundi-Jauregian garagaŕiĺaren 22 ta 23'an).

ALKIETAN: Azkue, Campion, Eguzkitza, Intzagarai, Landerreche, Lhande, Olabide, Urquijo, Altube euskaltzaiñ autatu beŕia, ta Cincunegui uŕgazlea.

Artu dien erabagiak onetxek dira, Eleizalde'ren eskuz bilduak:

1. Asieran AZKUE Euskaltzainburu jaunak bere lan bat, Iztegia atontzeko bideaz (composición lexicografica) irakuŕi eban, eta argitaratzea erabagi zan, arlo onen ardurea Urkijo jaunak arturik.

---

(1) Bigaŕen Atalak derakuskizu era oŕezaz egin ditezkeen ikeŕpeen ageŕkizun bat. Ikus. *Vocablos agrupados según su significación.* I. *Inteligencia,* por R. M, de Azkue; *Carácter,* por Pierre Lhande, S. J.

2. Urkijo jaunari eskubidea emon, Euskaltzaindirako bere eritxiz egokiak diran idaztiak erosteko.

3. Euskeraren batasun-bideaz izan beaŕ dan Batzaŕ-agirirako baldinkuntzak izentatu.

4. Euskaltzaindiaren Soŕtarauak elazkitu.

5. Euskaltzainentzat ezautailuak eragin eta A. Lhande'k eta Intzagaray jaunak Euskaltzaindiko sendatzez ituntzeko ardurea artu dayela.

6. Altube jaunak, izpaŕi ta erderatik datozen itzak erabilteko bideak uŕengo batzaŕean auŕkeztu daizala.

7. Urkijo eta Intzagaray jaunai auŕeragoko batzaŕetan izentau jaken lanerako («Euskal-Ereslarien ereserti bikainenak» aŕgitaratzea zan lan au), Lekuona jauna iratxeki dakiela.

8. Pierre Broussain jaunak (G. B.) Euskaltzaindian itxi eban utsunea beteteko, Campion, Urkijo eta Azkue jaunen auŕkeztea, Lacombe jaunaren aldekoa, irakuŕi zan.

9. Jose Ageŕe jaunaren ordezkotzat A. Damaso Intza Kaputxinoaren alde auŕkeztea egin eben Campion, Urkijo eta Azkue euskaltzainak.

10. Urtean izentauta dagozan ogei aldiroko batzaldietatik gitxienez amaŕ batzaŕetara eztatozen Euskaltzainaren lekua utsik dagoala iragaŕteko eskubidea Euskaltzaindiari emon.

11. Ikasleai euskal-irakaspena emoten dautsen Ikasguetan sariketak atondu.

12. Euskaltzaindiaren Eŕolda-izena «Euskera» izan dadila eta lenengo zenbakia argitaratzeko arloa A. Lhande'k artu dayala.

13. Gipuzkoa-Aldundiko' Buruzagiari, Euskaltzaindiaren izenean, aguŕ egin eta bertoko Aldundi-Jauregian egiten diran batzaŕetara, laguntzaile bat bialdu dayala, ¡aŕen! beragandik eskatu.

14. Uŕengo batzaŕak garagaŕilaren 23 eta 24-an, Eusko-Ikaskuntzaren bigaŕengo Batzaŕaz batera, Iruñan izan daitezala.

Oarak:

1. Azkue'k batzar onetan irakuri zuan ikerketa, *Revista Internacional de los Estudios Vascos* izendun agerkarian, Urkijo'ren arduraz argitaratu zan. (Ikus. R. I. E. V. 1920'ko 3'garen zenbakia: *De la composición vasca).*

2. Euskaltzaindia'ren sortarauak elazkitu ziran, euskeraz ta erderaz (8 × 8) oritako gutuntxo batean ta izen onetzaz: *Euskaltzaindiaren Sortarauak. Estatutos de la Academia de la Lengua Vasca.* Bilbao. Euzko Argitaldaria. Editorial Vasca. 1920.

3. Euskaltzaindia'ren ikurdi edo sendatz-gai batzuk marazleeri agindu-ta, Azkue'k Bilbon eginikako pilo bat ta Lhande'k, Irundar euskal-etxagile Casadevante'ren eskuz apaindutako beste pilo bat, erakutsi zituzten. Baña Euskaltzaindia'k etzuan oraindik bat ere aintzat artu.

4. Altube, D. Agirre'ren ordez euskaltzain gogortu, ta Lacombe Broussain'en ordez, ta Aita Intza Agerre'ren ordez aurkeztuak izan ziran.

OGEI-TA-BAT TA OGEI-TA-BI GARREN BATZARALDEAK

(Iruña'n, Bigarren Mailla'ko Ikastolan, garillaren 23 ta 24'an)

ALKIETAN: Azkue, Campion, Eguzkitza, Intzagarai, Landerreche, Lhande, Olabide, Urquijo, Altube, euskaltz. autatua, Intza, euskaltz. aurkezt, Arburua, Etxalar, Lareta ta Lecuona, urgazleak.

Ona, Euskaltzaindia'ren idazlari bigarenaren eskuz eginikako bi batzar orien agiria:

1. EGUZKITZA Jaunak, gaya (objeto) adierazoteko atzizkiak zeintzuk direan zearo erakutsi eban, euretatik bat autaturik, erderazko «Boletín»-i dagokion itz bat artzeko. Izkaldi luzea izan zan, baña erabagirik etzan artu. Lan ori birdatzi ta euskaltzain bakoitzari, ikasteko, bialtzea erabagi zan eta bitartean «Boletín de la

Academia»-ren ordez «Euskaltzaindiaren lanak» erabiltea onetsi eben.

2. ALTUBE jaunak, bere lan bat, itz baŕiak erabilteko bideaz irakuŕi eban eta abegi onez entzun ondorean biŕdatzi ta euskaltzainai bialtzea erabagi zan.

3. A. LHANDE'k «Euskera» agerkariaren lenengo zenbakia zelan eratu daben eta gai oŕezaz egin dauzan lanak irakuŕi ebazan, eta oron aburuz aintzat artuak izan zirean.

4. Len Etxegarai jaunari emon jakon arazoa, Agiŕe zanaren oleŕkiak batu ta aŕgitaratzea. A. Intzak aŕ dayala.

5. A. Intzak berak edo bere lagunen batek aŕtu dayala, Iruñako Eŕki-gutuntegian dagozan Bonaparte-ren eskuidazkien baŕi Euskaltzaindiari emoteko ardurea.

6. *Euskal-Esnalea*'ren oŕiĺa'ko zenbakian, 86 gaŕen oŕian, Euskaltzaindia'ren erabakia bezala ekaŕia dan izpiyakerazko legea *(etxea* ta ez *etxia; ez det,* ta ez *eztet)* egiĺearen naigabezko utsa dala jakiñaraztea: Euskaltzaindia'k gai ori oraindik artu eztu-ta.

7. AZKUE jaunak A. Zabala-ren eskuidazkien baŕi emon eban eta galdu direanak loŕtzeko alegiñak egiteko berau gelditu zan.

8. Euskaleŕiko basauri eta basetxeetan idazkunak imintea ta aŕlo ori beteteko Intzagarai, Lhande eta Altube batzordetzat izentau zirean.

9. Bizkai-Aldundiagandik, «Museo de Bellas Artes» deritxon jauregian Euskaltzaindi onen etxea izan dain lortzeko arazoa, Azkue eta Eleizalde jaunen eskuetan itxi.

10. Lacombe eta A. Intza, oron aburuz, euskaltzain izentau, lenengoa Broussain zanak itxi eban utsunea beteteko eta bigaŕena Ageŕe'ren ordez. A. Intzaren euskaltzain sarpidea Lotaziĺean izan daiĺa eta Urkijo jaunak Lacombe-gandik jakin dayala Azaro-rako gertatuko daben saŕpide itzaldia. Baita be izentau zan euskaltzainuŕgazle, Lacombe-ren ordez, Elizalde, Ustariz-ko Bikarioa eta

uŕengorako itxi ziran Buena Ventura Oyeregi (Arbelaitz), Antxubeŕo eta Gerhard Baehr.

11. A. OLABIDE'k, euskaltzaiñen agerietan imini beaŕ dan idazkia, berak asmautakoa, irakuŕi eban eta Azkue jaunari, bere antzera eraltzeko ardurea emon eutsen lagunak.

12. «Zadoŕlari» itzaz etzan erabagirik ļaŕtu eta bitaŕtean bakoitzak gura dabena erabili dayala.

13. Euskaltzaiñen batek, auŕerantzean, bere lanen bat auŕkeztu gura dauanean, Euskaltzaindira garaiz bialdu dayala erabagi zan; emendik, biŕdatzi-ondorean, euskaltzain bakoitzari bialduta, eurok batzaŕ-auŕetik ikasi al izan dayen.

14. Arantzadi (Telesforo-ri) itz-zaŕak biĹatzeko ereduak eskatu, gero euroen antzera egin eta erietara bialdu al izan daitezan.

15. Euskaleŕiko izpaŕingiai eskatu, Euskaltzaindiak egun birik baten bialduko dautsezan, politikaz atako irakuŕkizunak aŕgitaratuko dabezan. Gero, nortzuk idatziko daben ardurea Gipuzkoa-n Lekuona-k, Bizkai-an Eguzkitz-ak, Napaŕoa-n Intz-ak eta Araba-n Olabide-k artu dayela.

16. A. Intza euskaltzaiñ autatuak, Urabayen jauna lagun dabela, ikusi bei Napaŕoan euskera zabaldu ta gogoŕtzeko egokienik egin daikeana zer dan. Napaŕoako Aldundiak Euskaltzaindia'ri emongo dautsan dirua onentantze eraltzea erabagi eben gogo baŕdiñez euskaltzaiñ guztiak.

17. Bilbon, Negiĺa'ren erdi-inguruan Euskeraren batasuna ikasteko izango dan batzaŕ-agirian: *a)* Olabide, Eleizalde eta Azkue izango dira maibúruko; *b)* Batzaŕ oŕetan itz egin dayen guztiak idazkiz auŕkeztu dayezala, itz gitxitan, izpide bikaiñenak; *c)* Azken-eretxia Euskaltzaindia'ren aldiroko batzaŕ betean emongo da.

18 Gazteizko Apezpikuak Euskaltzaindi'ri bi euskalkitan oraintsu idatziriko kristiñau-ikasbidea aztеŕtzeko eskaria egin dautso. Batzaŕkide guztiak gogo beroz aintzat aŕtu eben asmo ori ta len-bai-len beteteko Eleizalde, Olabide ta Azkue autatu ebezan.

19. A. Intzaren eskabidez Iruñako gotzainagandik loŕtu beite len aitaturiko kristiñau-ikasbidea, Giputzerazkoa, Napaŕoa'ko euskaldunen aŕtean sartzea.

20. Gipuzkoako-Aldundiaren idazki bat aŕtu zan, Elkano-ren eungaŕen urterako eresi bat egiteko aŕloa Euskaltzaindi onek bere gain artu dayala eskainiaz. Euskaleŕiko seme guztien aŕtekoa izan daitean batzaldi (konkurso) ori, Gipuzkoaŕentzat izan beaŕean, Azkue jauna Aldundi buruagaz itz egiteko gelditu zan.

21. Odon Apraiz Lingüistika-legeak ikasten, atzeŕira, Euskaltzaindiaren arduraz bialdu ta asmo ori aurera eroateko Urkixo, Campion eta Azkue batzordekotzat izentau zirean.

22. Bizkai'ko Gobernadoreak Arantzazu deritxon basauritxoari egin dautsan bidegabekeria dala-ta Campión'ek Eŕegeri zerbait idaztea erabagi zan.

23. España'ko Lateŕiari eskatu, euskeraz baño eztakien eŕietako ikastoletan euskerearen bidez egin daitezala ikasteak.

OAŔA

Agerkari onen yauŕtzea geiegi berandu eztadin, beraren II'gaŕen Atala (Euskaltzaindia'ren Agiriak) datoŕen urte asieran argitaratuko dan gutun berezi baterako uzten degu. Emen aipatu ditugun Euskaltzaiñen ikeŕ-azteŕpenak, an, zabalzabalak ediroko ditutzu.

P. L.